

VAASAN YLIOPISTO
FILOSOFINEN TIEDEKUNTA

Lotta Rajala

”KUKKUU KÄKÖNENKIN TÄÄLLÄ KAUNEHIMMIN”

Kvalitatiivinen tutkimus Ullavasta kotipaikkana

Aluetieteen
pro gradu -tutkielma

VAASA 2013

SISÄLLYSLUETTELO

	sivu
KARTTA- JA TAULUKKOLUETTELO	3
TIIVISTELMÄ	5
1. JOHDANTO	7
1.1. Tutkimuksen tausta	7
1.2. Tutkimuksen kohde	8
1.3. Tutkimusongelmat	10
1.4. Tutkimusaineisto	10
2. KOTIPAIKAN MÄÄRITELMÄLLINEN PERUSTA	12
2.1. Paikka	12
2.1.1. Paikan henki	13
2.2. Identiteetti	15
2.2.1. Juuret ja identiteetti	16
2.2.2. Kulttuuri ja identiteetti	17
2.3. Yhteisö ja Yhteisöllisyys	18
2.3.1. Suku yhteisönä	20
2.3.2. Yhteisöllisyyden muutos	20
2.4. Kotipaikka	21
3. TUTKIMUSSTRATEGIA	25
3.1. Aineiston kerääminen	25
3.2. Aineiston analysointi	28
4. IHMISET KOTIPAIKAN KULMAKIVENÄ	29
4.1. Läheiset, suku ja juuret	29
4.2. Ihmisten välinen kanssakäyminen	33

5. TUTTUUS JA TURVALLISUUS	36
5.1. Tapojen, käytäntöjen ja paikan tuttuus	36
5.2. Toiseuden tunnistaminen	40
5.3. Toiseuden tunnistamisesta isänmaallisuuteen?	41
6. TOIMINTAYMPÄRISTÖ JA MAISEMA	47
6.1. Luonnonympäristö	47
6.2. Omavaraisuutta luonnonympäristön ja olosuhteiden seurauksena	50
6.3. Rakennettu ympäristö	51
7. PAIKAN HENKI JA ILMAPIIRI	54
7.1. Päiden välinen jännite paikan hengen kannalta	56
7.2. Yhteisöllisyys ja yhdessä tekeminen osana paikan henkeä	59
8. JOHTOPÄÄTÖKSET	67
8.1. Kotipaikan osatekijät	67
8.2. Omiin havaintoihin perustuvaa pohdintaa Ullavasta kotipaikkana	68
LÄHDELUETTELO	71
LIITTEET	75
LIITE 1. Teemahaastattelun runko	

KARTTA- JA TAULUKKOLUETTELO

Kartta 1. Ullavan kylät

Taulukko 1. Haastateltavat kylien mukaan.

VAASAN YLIOPISTO
Filosofinen tiedekunta**Tekijä:**

Lotta Rajala

Pro gradu -tutkielma:

”Kukkuu käkönenkin täällä kaunehimmin”. Kvalitatiivinen tutkimus Ullavasta kotipaikkana

Tutkinto:

Hallintotieteiden maisteri

Oppiaine:

Aluetiede

Työn ohjaaja:

Ilkka Luoto

Valmistumisvuosi:

2013

Sivumäärä: 76

TIIVISTELMÄ:

Tutkimus kuuluu ihmismaantieteen alaan ja siinä selvitetään, mikä tekee paikasta kodin. Tutkimuksessa perehdytään etnografisella otteella entisen pienen maaseutukunnan, Ullavan, ihmisten käsityksiin itsestään yksilöinä ja yhteisönä. Sitä kautta pyritään löytämään ne keskeiset asiat, joista ullavalaisen kotipaikka muodostuu. Ullavaa kotipaikkana tutkitaan olettaen, että vahvalla paikallisidentiteetillä ja voimakkaalla yhteisöllisyydellä on ollut osansa kunnan arjessa ja kehityksessä. Huomiota kiinnitetään myös tutkimusalueen kahtia jakautuneisuuteen, ja pohditaan mikä merkitys sillä on ajatellen paikan henkeä ja alueen ilmapiiriä.

Tutkimus on kvalitatiivinen tutkimus, joka koostuu sekä teoria- että empiirisestä osiosta. Tutkimuksen teoriaosuudessa selitetään, millaisista asioista kotipaikka voi muodostua. Sitä varten tarkastellaan ensin paikan käsitettä ja paikan kokemista, jonka jälkeen tutustutaan identiteetin ja yhteisön käsitteisiin. Käsitteiden avulla annetaan kotipaikalle teoreettinen tausta, jota vasten tutkimuksen empiirinen osio rakentuu. Tutkimuksen empiirinen osio pohjautuu 18 teemahaastatteluun. Haastateltavat edustavat mahdollisimman tasaisesti ullavalaisia asukkaita, mukana on eri-ikäisiä ihmisiä eri kyliltä. Tutkimuksen tyyli on etnografinen, eli ihmisiä pyritään ymmärtämään heidän omassa ympäristössään ja sitä kautta ymmärretään heidän tarpeitaan ja käytäntöjään. Etnografisessa tutkimuksessa tutkijan rooli on merkittävä ja oma roolini tässä tapauksessa on aktiivisesti ja intensiivisesti yhteisön toimintaan osallistuva, osaksi siksi että asun tutkimusalueella.

Tutkimuksessa selvisi, että ullavalaisen kotipaikka ei muodostu ulkoisista puitteista vaan kiteytyy ihmisissä, niin vertikaalisessa kuin horisontaalisessakin mielessä - Ullavalaiselle kotipaikan tekevät läheiset ihmiset, sukulaiset sekä juuret, mutta myös se toimintaympäristö, jossa ihmiset toimivat, eli luonnonympäristö yhdessä rakennetun ympäristön kanssa. Ei sovi myöskään vähätellä asioiden tuttuuden tuomaa turvallisuuden tunnetta. Tuttua voivat olla niin toiminta- kuin puhetapa, ihmiset ja itse paikka. Kaikki, mihin on totuttu, on hyvää, kaikkeen muuhun suhtaudutaan epäillen. Lisäksi paikan hengellä ja ilmapiirillä on oma roolinsa, mutta siihen näyttäisi olevan lyhyellä tähtäimellä vaikeampi vaikuttaa kuin edellisiin.

AVAINSANAT: paikka, kotipaikka, identiteetti, alueellinen identiteetti, yhteisöllisyys

1. JOHDANTO

1.1. Tutkimuksen tausta

Mikä tekee paikasta kodin? Koti on paikka jossa asutaan ja eletään, koti on alkupiste. Se sijaitsee jossakin, se pitää sisällään jotakin, oli se sitten ihmisiä, tavaroita tai tunteita. Puhtaasta sijainnista tulee paikka vasta kun se eletään ja siihen liittyy kokemuksia (Luo- to 2008: 155). Samalla tavalla paikasta tulee koti, kun se sellaiseksi eletään ja koetaan. Se, mitä kodilla tarkoitetaan, voi vaihdella, sillä voidaan tarkoittaa yhtä huonetta, taloa, kylää, paikkakuntaa, jopa koko maata. Ihminen määrittelee kodin ja samalla kotipaikan vain itselleen.

Seppo Knuuttila (2006: 10) kirjoittaa teoksessa *Paikka – Eletty, kuviteltu, kerrottu*, kuinka ihminen on sekä fyysisesti että sosiaalisesti osa asuinpaikkaansa, mutta myös kuinka paikkakokemukset ovat osa meitä. Kunnassa kuntalainen toimii monessa roolis- sa, fyysisesti hän on asukas, äänestäjä ja veronmaksaja. Toisinpäin ajateltuna kotikun- nan rooli yksilölle voi olla yhtä monipuolinen. Se saattaa vaikuttaa ihmisen paikal- lisidentiteettiin, se kokoaa yhteen asukkaille tärkeitä yhteisöjä ja ryhmiä. (Suomen kun- taliitto 2010: 6.) Niin paikallisidentiteetillä kuin alueen sisäisillä yhteisöilläkin voi olla merkitystä ihmisen kotipaikan muotoutumisessa.

Mutta mitä tapahtuu, kun kotikunnasta tuleekin kaupunginosa? Kuntaliiton (2010: 6) määritelmän mukaan tavoitteena on, että kunta muodostuu työssäkäyntialueesta tai muusta toiminnallisesta kokonaisuudesta, mutta tällä logiikalla kokonaisuudet kasvavat niin suuriksi, että yksilön on vaikea käsittää koko uutta kuntaa kotipaikkanaan. Kun ko- tikunta muuttuu, muuttuko kotipaikan tai kotiseudun määritelmä? Entä onko paikal- lisidentiteetti tarpeeksi vahva selviämään hengissä?

Kuntakoon kasvaessa tarkoittaa se väistämättä muutoksia myös aikaisemmin olemassa olevassa aluerakenteessa. Kun pieni maaseudun kunta liittyy osaksi suhteellisen kauka- na olevaa kaupunkia, säilyvätkö entisen kunnan konkreettiset ja kuvitteelliset alueraken- teet muuttumattomina, mitä tapahtuu esimerkiksi kylille, säilyykö niiden merkitys? Suomen maaseudulla kyläajattelu on edelleen osa maaseutujen arkea. Kylien merkitys

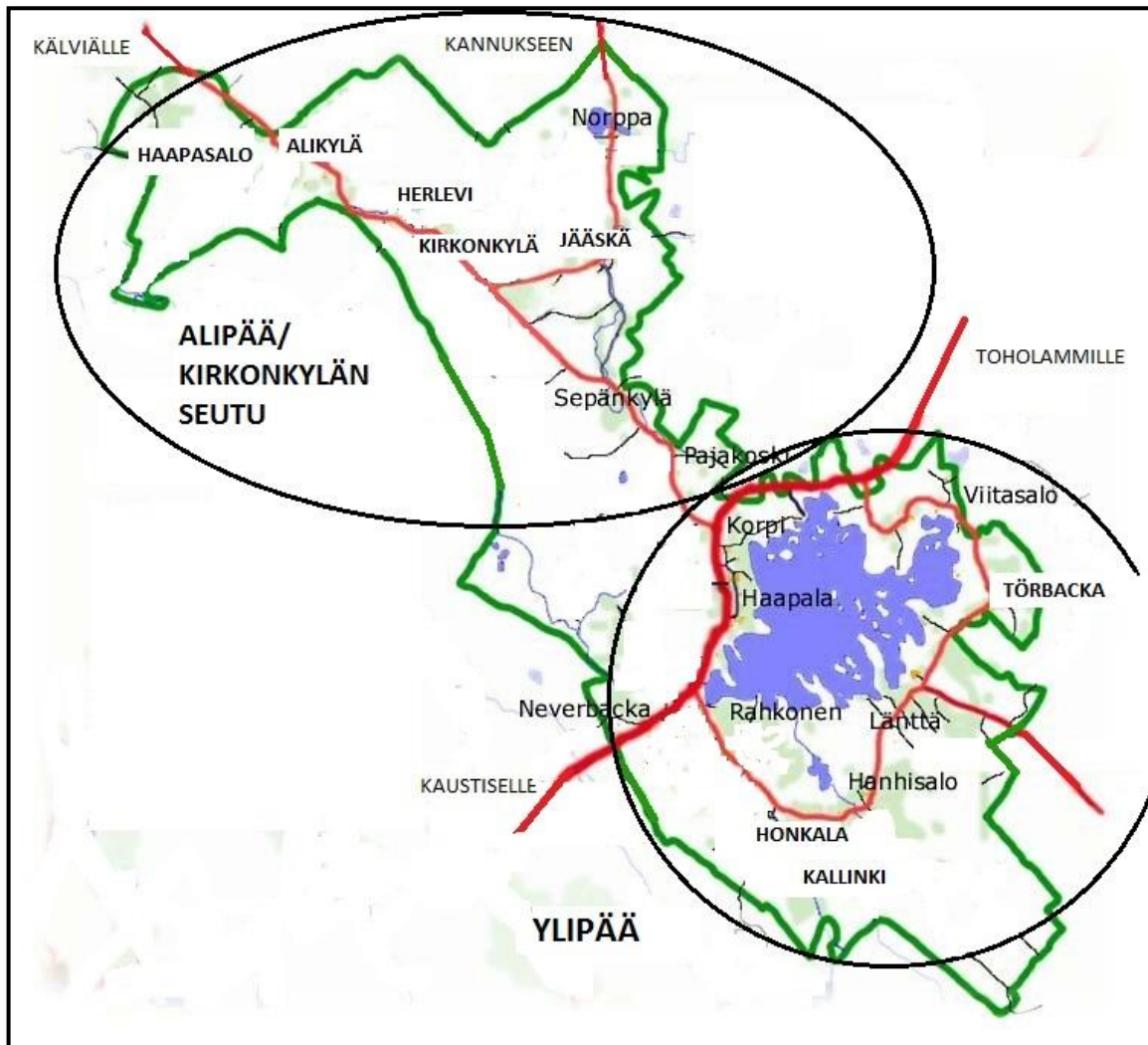
on välillä vahvistunut ja välillä heikentynyt, riippuen ajan hengestä. Sotien jälkeisessä Suomessa, kylien kulta-aikana, syntyi useita yhteistoiminnan muotoja ja kyläkohtaisia toimintoja, jotka ovat jättäneet pysyvän jäljen Suomen maaseudulle. Maaseudulla esimerkiksi koulupiirit saattavat edelleen muotoutua kyläperustaisesti, samoin nuorisoseurat, urheiluseurat tai maanviljelijöiden yhdistykset. (Hautamäki 1989: 6–9.)

Tutkimuksen alkuvaiheessa, sen sijaan että minulla olisi ollut selkeä aihe, mitä aion tutkia, minulla oli selkeä kuva, keitä haluan tutkimustani varten haastatella; ihmisiä joiden keskellä asun ja elän. Aihepiiri oli selvillä hyvissä ajoin, mutta vasta myöhemmässä vaiheessa aihe tarkentui kotipaikan muodostumiseen ja sen kokemiseen.

Tutkimuksessa perehdyn entisen pienen maaseutukunnan ihmisten käsityksiin itsestään yksilöinä ja yhteisönä heidän omassa ympäristössään, yrittäen samalla selvittää, mistä ullavalaisen kotipaikka muodostuu. Lähtöoletukseni on, että vahvalla paikallisidentiteetillä ja voimakkaalla yhteisöllisyydellä on ollut osansa alueen arjessa.

1.2. Tutkimuksen kohde

Entinen Ullavan kunta sijaitsee keskellä Keski-Pohjanmaata. Vuonna 2009 itsenäinen Ullavan kunta katosi kartalta, kun Ullava liittyi kuntaliitoksella osaksi Kokkolan kaupunkia yhdessä Kälviän ja Lohtajan kanssa. Kokkolasta katsoen Ullava sijaitsee sisämaassa, Kälviän kautta matkaa Ullavan Kirkonkylälle tulee noin 50 km, Kaustisen kautta Ullavan ylipäähän matkaa kertyy noin 65–75 km riippuen kylästä. Vaikka tämä tutkimus koskee koko entistä Ullavan kunnan aluetta, joitakin kysymyksiä on tarkoitus tarkastella kahtena pienempänä osa-alueena, ylipäänä ja alipäänä, eli Kirkonkylän seutuna ja Rahkosen seutuna (kartta 1). Ylipäästä tai Rahkosen seudusta saatetaan käyttää myös nimitystä järvenympäryskylät.

Kartta 1. Ullavan kylät (Maatilamatkailu Hirsikangas 2013 mukailten).

Ylipäällä tarkoitetaan Ullavanjärven ympärillä olevia kyliä, jotka ovat Korpi, Haapala, Neverbacka, Rahkonen, Honkala, Kallinki, Hanhisalo, Lantta, Törbacka sekä Viitasalo. Kirkonkylän alueeseen tässä tutkimuksessa kylistä kuuluvat itse kirkonkylän lisäksi Pajakoski, Seppä, Jääskä, Norppa, Herlevi, Alikylä ja Haapasalo. Jako on alueelle hyvin luontainen. Kahden pään välillä on aina ollut jännitettä ja kilpailuasettelmaa, tällä hetkellä molemmilla on oma kauppa ja molemmissa on ainakin toistaiseksi oma ala-aste.

Maantieteellisesti ylipäätä ja kirkonkylää yhdistää luoteis-kaakko suunnassa yksi seututie.

Entisen Ullavan kunnan alueella asuu noin tuhat asukasta ja asutus on jakautunut tasaisesti eri kylille, lähes koko entisen kunnan alueelle. Ainoastaan Haapasalon kylä on nykyään asumaton, muilla kylillä on edelleen vakituista asutusta. Maisemiltaan Ullava edustaa karua keskipohjalaista lakeutta ja puhdasta maaseutu ympäristöä, luonto on alueella läsnä aina. Kokonaispinta-ala on noin 178 Km², josta 14,4 km² on vesistöjä. (Kokolan kaupunki 2013.)

1.3. Tutkimusongelmat

Tutkimuksen tavoitteena on selvittää:

– *Mikä tekee paikasta kodin?*

– *Mitkä tekijät vaikuttavat ullavalaisen kotipaikan muodostumiseen?*

Pitäen mielessä sen, että ihminen voi määritellä kodin ja kotipaikan vain itselleen, pyrin tässä tutkimuksessa selittämään, millaiset asiat kotipaikan muodostumiseen voivat mahdollisesti vaikuttaa.

1.4. Tutkimusaineisto

Tutkimus koostuu sekä teoriaosuudesta että empiirisestä osiosta. Teoriaosuudessa pyrin selittämään, millaisista asioista kotipaikka voi muodostua. Sitä varten tarkastelen ensin paikan käsitettä ja paikkakokemuksia, sen jälkeen identiteetin ja yhteisön käsitteitä. Näillä käsitteillä oletan olevan merkitystä ihmisen kotipaikan rakentumisessa ja ennen kaikkea sen kokemisessa. Näiden käsitteiden pohjalta on tarkoitus antaa kotipaikalle teoreettinen tausta, jota vasten tutkimuksen empiirinen osio rakentuu.

Empiirinen osio pohjautuu teemahaastatteluilla kerättyyn aineistoon. Haastateltavat ovat oman alueensa asiantuntijoita, eli eri-ikäisiä ullavalaisia mahdollisimman kattavasti eri kyliltä. Heidän näkemystensä ja kokemustensa perusteella vastaan tutkimuskysymyseen, mistä tekijöistä ullavalaisen kotipaikka muodostuu.

2. KOTIPAIKAN MÄÄRITELMÄLLINEN PERUSTA

2.1. Paikka

Ihmisen suhde paikkaan voidaan käsittää samalla tavalla kuin kahden ihmisen välinen suhde; yhtä tärkeä, vaihteleva, joskus jopa yhtä epämiellyttävä (Relph 1976: 141). Paikan koko taas voi vaihdella suuresti, sillä voidaan tarkoittaa yhtä huonetta, taloa, naapurustoa, kaupunkia, maata tai jopa maanosaa. Oli paikka minkä kokoinen tahansa, se on joka tapauksessa kokonaisuus, joka voi sisältää luonnonympäristöä, ihmisen rakennelmia tai erilaisia toimintoja, jopa ihmisiä. (Relph 1976: 141.)

Paikka on muutakin kuin vain nimi kartalla, se ei ole pelkkää sijaintia. Paikka saa merkityksensä vasta kun se eletään ja siihen liittyy inhimillisiä kokemuksia, henkilökohtaisia merkityksiä ja koettuja elinympäristöjä. Toisin sanoen, kun ihminen tuntee jotakin jossakin, siitä tulee paikka. Paikat kiinnittävät yksilön tai yhteisön tuntemuksia eri puolille maapallon pintaa, joiden avulla yksilöt tulkitsevat ja muistavat oman elämänsä tapahtumia. Neutraalista ympäristöstä tulee elämisen ja kokemisen myötä subjektiivinen paikka. (Luoto 2008: 155; Kauppinen 2009: 27.)

On hyvä erottaa sijainti ja paikka toisistaan. Kun sijainti koetaan ja eletään, siitä tulee varsinaisesti paikka. Kun sille vielä annetaan nimi, se voidaan erottaa muista vastaavista. Paikannimien avulla hahmotetaan elinympäristöä ja pystytään sijoittamaan omia kokemuksia ”kartalle” ja kertomaan niistä eteenpäin. (Luoto 2008: 156.) Paikan kokemiin voivat vaikuttaa useat erilaiset tekijät tai paikan ominaisuudet, kuten sijainti, maisema, kokemuksen ajankohta tai paikan ihmiset. Konkreettisista ominaisuuksista paikan sijainti suhteessa muuhun ympärillään olevaan tai paikan ulkoinen olemus, eli maisema, saattavat yksinään tai yhdessä jonkin toisen tekijän kanssa muodostaa paikkakokemuksen. (Relph 1976: 29–30.)

Kun ihminen asettuu asumaan jonnekin, hän perustaa paikan, toisin sanoen tekee sijainnista itselleen jotakin merkittävää, esimerkiksi kotipaikan. Eri ihmisille sama alue, tila tai rakennus voi tarkoittaa aivan erilaista paikkaa, se riippuu siitä, millaisia muistoja, kokemuksia tai tuntemuksia kohde on herättänyt ja millainen paikka niistä on muodos-

tunut. (Kauppinen 2009: 26, 28.) Paikalle ei siis ole olemassa yhtä ainoaa kertomusta tai syntytarinaa (Luoto 2008: 157).

Yhtäaikainen paikkakokemus voi eri ihmisille olla täysin erilainen, sillä jokainen käsittää, kokee ja näkee paikan omien aikaisempien kokemusten perusteella. Jokaisella ihmisellä on oma historiansa, omat ennakkokäsitykset ja asenteet joiden perusteella kokeminen tapahtuu. Toisaalta jokainen yksilö on myös osa yhteiskuntaa, joten paikalla on yleensä sekä yksityinen että yhteiskunnallinen merkitys. (Relph 1976: 36.)

Paikka voi muodostua myös ihmisistä jotka asuvat jollain tietyllä alueella, eli yhteisöstä. Toisin sanoen paikan syvin olemus voi olla kaikkea muuta kuin paikan fyysiset ominaisuudet, kuten maisema tai sijainti, se voi muodostua myös ihmisistä. Ajan myötä ihmisen suhde paikkaan voi muuttua, mikäli paikka koetaan yhä uudelleen. Esimerkiksi samalla paikalla koko ikänsä asuvan ihmisen suhde kotiseutuunsa todennäköisesti syvenee, mitä kauemmin hän paikassa asuu. (Relph 1976: 31–33.)

Paikalla voi puheessa olla oma identiteettinsä, mutta se on silti joko yksilön tai yhteisön kokemukseen tai mielikuvitukseen perustuva tuotos tai tulkinta. Tässä tapauksessa yhteisöllä tai paremminkin kollektiivilla voidaan tarkoittaa alueella asuvia ihmisiä, eli niin sanottuja alueen asiantuntijoita, tai sitten esimerkiksi mediaa, jotka luovat alueesta tietynlaisen mielikuvan. Mielikuva voi kuten todettua perustua kokemukseen tai mielikuvitukseen, kumpi tarkoitukseen parhaiten sopii. Tällöin alueesta luodaan tarkoitukseen sopiva kuva, eli tarkoitukseen sopiva paikka. (Kauppinen 2009: 29.)

2.1.1. Paikan henki

Paikan kokemiseen voi vaikuttaa omien asenteiden ja käsitysten lisäksi myös paikan henki. Paikan henki, *Genius Loci*, on jotain, mitä ei välttämättä voi teoreettisesti selittää. Historiassa, Rooman valtakunnan aikana, sillä on tarkoitettu paikan omaa varjelevaa ja suojelevaa henkeä. Myös suomalaisessa kulttuurissa on ollut samanlaisia uskomuksia, riihi- ja saunatontut elävät edelleen suomalaisessa kansanperinteessä. Oli kon-

teksti mikä tahansa, paikan henki on jotain, mitä ei voi mitata eikä välttämättä selittää, se pitää kokea paikassa. (Luoto 2008: 17.)

Tänä päivänä paikan hengellä tarkoitetaan myös paikan yleistä ilmapiiriä. Hyvän ilmapiiirin voi tehdä esimerkiksi paikasta välittyvä yhteishenki, joka tekee paikkakokemuksesta lämpimämmän ja välittömämmän. Yhteishenki taas voi perustua esimerkiksi yhteiseen historiaan, eli ihmiset ovat yhdessä kokeneet asioita, jotka yhdistävät heidät toisiinsa. Hyvä yhteishenki saattaa välittyä myös niille ihmisille jotka vasta ensimmäistä kertaa kokevat paikan. Kaikkien yhteishengestä osallisien ei ole välttämätöntä elää kaikkia paikan historian vaihteita, riittää, että on tietoinen niistä. (Kauppinen 2009: 65.)

Paikan henki voi olla myös jotain, mikä tekee paikkakokemuksesta negatiivisen. Tässä tapauksessa on tärkeää erottaa, etteivät negatiiviset tunteet liity niinkään paikan ominaisuuksiin vaan enemmänkin paikan yleiseen ilmapiiriin. Silloin voi olla kyseessä ilmiö, jossa uusi tulokas kokee, ettei ole tervetullut, on ikään kuin ulkopuolinen, jonka on syytä pysyä poissa. Joissain tilanteissa paikallisiin samaistuminen ja tutustuminen saattaa auttaa, mutta joissain tapauksissa vain yhteiset juuret tai historia ovat tekijä, joilla negatiivisesta paikan hengestä pääsee yli, ikään kuin paikan sisäpuolelle. (Kauppinen 2009: 65.)

Ilkka Luoto (2013) kirjoittaa artikkelissaan *Paikan henki ja paikkaperustainen ajattelu*, kuinka paikan henki tulee esille erityisesti kohtaamisessa, jaetussa sijaintikokemuksessa. Ihmisten kohdatessa toisensa merkityksellisessä sijainnissa, tietyssä hetkessä, tavalla joka ei toistu täysin samanlaisena, voi syntyä tunnelma, joka jää elämään siitä osallisten muistoissa vielä pitkään varsinaisen kokemuksen jälkeen. Aina näin ei kuitenkaan käy, keinotekoisesti voi toki yrittää luoda tilannetta, jossa kaikki edellä mainitut toteutuvat, mutta paikan henki voi silti jättää esittäytymättä ja paikkakokemus sen myötä jäädä vai suksi. (Luoto 2013: 84–86.)

2.2. Identiteetti

Identiteetin käsite on hyvin monitahoinen. Eri aikakausina identiteetillä on saatettu tarkoittaa eri asioita, mutta Stuart Hallin (1999) näkemyksen mukaan identiteetti muodostuu aina suhteessa johonkin muuhun. Hall on myös selittänyt termiä kolmesta eri näkökulmasta, jotka edustavat eri aikakausien näkemystä identiteetistä. Ensimmäisen käsityksen mukaan ihmisellä on jo syntyessään jokin keskus, joka määrittelee ihmisen olemuksen eli identiteetin. Sen lisäksi ihmisellä on järki, tietoisuus ja toimintakyky, joiden avulla ihminen saattaa kehittyä, mutta silti ihmisen ydin pysyy muuttumattomana koko eliniän ajan. Tätä käsitystä kutsutaan valistuksen subjektiksi. (Hall 1999: 11, 21.)

Toisen, hieman modernimman käsityksen mukaan ihmisen ydin ei olekaan muuttumaton, vaan identiteetti muodostuu suhteessa niihin kanssaihmiin joiden kanssa on tekemisissä. Ihminen ei olekaan ennalta ohjelmoitu, vaan paremminkin interaktiivinen, jolle ympärillä olevat ihmiset ja muu yhteiskunta niin sanotusti syöttää erilaisia arvoja ja merkityksiä, joiden avulla yksilön ytimen ympärille muodostuu identiteetti. Toisin sanoen sisin muovautuu ulkoa tulevan informaation ja erilaisten vaihtoehtojen avulla. Tällaista mukautuvaa ja muuttuvaa käsitystä identiteetistä kutsutaan sosiologiseksi subjektiksi. (Hall 1999: 21–22.)

Kolmannen käsityksen mukaan ihmisellä ei ole olemassa vain yhtä identiteettiä, vaan useita, jotka eivät välttämättä kulje käsi kädessä. Identiteetti on muuttuva ja liikkuva, ja kaikki mitä ympärillä tapahtuu, vaikuttaa ihmisen olemukseen. Eri tilanteissa ihmisellä saattaa olla eri identiteetti, esimerkiksi koti-identiteetti ja työ-identiteetti. Ne saattavat olla hyvin ristiriidassa keskenään, eikä välttämättä ole olemassakaan sitä todellista, alkuperäistä identiteettiä. Tällaista identiteettiä kutsutaan postmoderniksi subjektiksi. (Hall 1999: 22–23.)

Edellä kuvatut kolme identiteettikäsitystä edustavat eri aikakausien käsitystä identiteetistä. Tämän päivän käsitys identiteetistä on edellä esitetyistä lähimpänä postmodernia subjektia, eli ihminen itse määrittelee itsensä suhteessa johonkin. Se, minkä suhteen ihminen itsensä määrittelee, saattaa muuttua jatkuvasti. Kaikki ihmisen erilaiset käsitykset itsestään muodostavat ihmisen identiteetin, mukaan lukien esimerkiksi suhde omaan

sukuun ja perheeseen, työ-yhteisöön ja naapureihin, siksi identiteetti on niin yksilöllinen. (Hall 1999: 22–23, 39.)

Lähes joka päivä ihmiselle tulee vastaan uusia tilanteita, joihin hänen pitää jollain tavalla suhtautua. Se, miten hän asiaan suhtautuu, riippuu sen hetkisestä identiteetistä. Jokainen valinta minkä elämässä teemme, vaikuttaa meihin. Siksi identiteetti ei ole koskaan valmis, se ei ole muuttumaton, päinvastoin, se on jatkuvassa muutoksessa. Hall kuvaa identiteetissä jatkuvasti tapahtuvia muutoksia prosesseiksi, joista ihminen ei itse ole tietoinen, eli ne ovat tiedostamattomia prosesseja. Ihmisellä on tapana etsiä itsestään sitä omaa syvintä olemusta, täydellistä kokonaisuutta, eli olemassa olevaa valmista identiteettiä, vaikka sellaista ei ole olemassa. Kun omaa identiteettiä ei löydy, sitä yritetään täydentää ulkopuolisilla käsityksillä itsestään tai vaihtoehtoisesti kehitetään tarina jossa niistä erilaisista omakuvista rakentuu looginen kokonaisuus. (Hall 1999: 39.)

2.2.1. Juuret ja identiteetti

Yksi ihmisen paikallisidentiteetin kulmakivistä on juuret. Juurien voidaan katsoa käsittävän niin perheen, suvun kuin syntymäpaikankin. Kuten todettua, ihmisellä voi olla useita eri identiteettejä, ja kun ihminen kiinnittää identiteetin johonkin tiettyyn paikkaan, voi myös paikkoja joihin ihminen on kiinnittynyt olla useita. Paikallisidentiteetti voi siksi kiinnittyä esimerkiksi syntymäpaikkaan, entiseen asuinpaikkaan, tai muualle minne tuntee kuuluvansa ja mihin samaistuu. (Malkki 2012: 25.)

Puhekielessä puhutaan, kuinka ihminen juurtuu paikkaan. Sillä voidaan tarkoittaa, että paikasta tulee juurten kautta ihmiselle päivä päivältä tärkeämpi; ihminen kokee tulevaisuutta osaksi paikkaa ja paikka vastaavasti osaksi ihmistä. Paikallisidentiteetin ja juurten merkitys ihmiselle saattaa vaihdella huomattavasti, ne saattavat olla myös täysin irrallaan toisistaan. Juurten voidaan ajatella olevan myös konkreettisesti puun juuria, jolloin puu edustaa sukua jonka osa ihminen on, ja joka on kiinnittynyt johonkin paikkaan. Tällöin puu voi olla olemassa vain yhdessä tietyssä paikassa, siellä missä sukukin on, jolloin sen paikan merkitys ihmiselle korostuu. (Malkki 2012: 28–31)

2.2.2. Kulttuuri ja identiteetti

Kun ihminen esittelee itsensä, hän yleensä kertoo mistä on kotoisin. Ihan kuin se, mistä tulemme tai missä asumme, määritteli meidät. Todellisuudessa ihminen ei kuitenkaan synny jonkin tietyn maantieteellisen alueen yksilöksi, mutta voi hyvin kasvaa johonkin tiettyyn kulttuuriin, ja sitä kautta omaksua alueen ihmisille tyypillisiä piirteitä. Käytännössä ihmisen on helpompi ymmärtää itseään ja omaa identiteettiään, mikäli hän yhdistää itsensä ensin johonkin suurempaan kokonaisuuteen, kuten kaupunkiin, maahan tai maanosaan. (Hall 1999: 45.)

Kansallinen kulttuuri on hyvä esimerkki edellisestä, se vaikuttaa ihmisen identiteettiin, koska se on jotain, johon on mahdollisuus samaistua. Kansalliseen kulttuuriin kuuluu esimerkiksi symboleita, tarinoita, kertomuksia, historiaa, kuvia ja maisemia. Kansallinen kulttuuri omaksutaan jo lapsena ja siitä tulee osa ihmistä, se muovaa ja muokkaa ihmisen arvoja ja ajatusmaailmaa. Ihmisellä on kuitenkin rajalliset mahdollisuudet omaksua uutta, niinpä se kotikulttuuri, se mihin on lapsena jo opittu, vaikuttaa miten avoimesti tai suljetusti ihminen suhtautuu muihin, erilaisiin kulttuureihin. (Petrissalo 2004: 72.)

Kansallinen kulttuuri voi pohjautua sekä faktaan että fiktion, sillä ei välttämättä ole väliä, pääasia on, että se yhdistää. Kansalliselle kulttuurille on myös tyypillistä, että se esitetään jonain alkuperäisenä asiana, joka on ollut olemassa alueen synnyn ajoista asti. Esimerkiksi suomalaisuudella on sanana tietty kaiku ja kaikille suomalaisille tulee siitä mieleen jotain. (Hall 1999: 47–51.)

Kansakunta voi parhaillaan käsittää useita miljoonia ihmisiä jotka ovat levittäytyneet laajalle alueelle. Alueen sisällä saattaa siten olla kansallisen kulttuurin alla useita alakulttuureita, jolloin kulttuuriset eroavaisuudet joko alakulttuureiden kesken tai suhteessa kansalliseen kulttuuriin ovat mahdollisia. Kansallinen kulttuuri ei välttämättä ole syntynyt ensimmäiseksi, se voi olla myös alkuperäiskulttuureista yhteen sulautettu kokonaisuus, jotta alueellisten rajojen sisälleä vallitsisi näennäisesti yhtenäinen kulttuuri. (Hall 1999: 52–55.)

2.3. Yhteisö ja Yhteisöllisyys

Sana yhteisö voidaan käsittää useammalla tavalla, riippuen asiayhteydestä ja näkökulmasta. Yhteisöllä voidaan viitata ihmisen asuinpaikan lähiympäristöön, kuten naapurustoon, kylään tai muuhun asumisperustaiseen paikallisyhteisöön. Tällöin kyseessä on *yhteisö*-termin maantieteellinen ulottuvuus, eli yhteisö on alueellisesti rajattavissa oleva yksikkö (Lehtonen 1990: 17). Yhteisö voi maantieteellisen alueen sijaan olla myös moraalinen alue, jossa yksittäisiä ihmisiä sitoo toisiinsa jokin suhde tai side niin, että siteistä muodostuu sosiaalisten suhteiden verkko, eli yhteisö. (Holmila 2001: 139.)

Maantieteellisesti ajateltuna Ullava on melko pieni alue, jonka rajallinen väkimäärä itsessään muodostaa jo yhden alueellisperustaisen yhteisön, vaikka Heikki Lehtosta (1990: 219) lainatakseni ”Yhteinen asuinpaikka ei loogisesti edellytä yhteistä toimintaa”. Yhteisen toiminnan lisäksi on muitakin perusteita, jonka varaan yhteisö voi rakentua, ja ”Asuinpaikkaan perustuva yhteenkuuluvuuden tunne voi edustaa korkeinta ja syvällisintä yhteisyyden kokemusta. Tällöin on yhteisöllisyyden sijaan kyseessä symbolinen yhteisyys” (Lehtonen 1990: 219).

Yhteisö-termin maantieteellisen ulottuvuuden lisäksi asukkaita sitoo toisiinsa myös muut siteet, muodostaen alueen sisällä useita pieniä yhteisöjä. Maantieteellisesti muodostuneiden yhteisöjen merkitys on vähentynyt, sillä ihmisillä on mahdollisuus liikkua helposti alueelta toiselle. Samalla kylällä asuvat eivät ole ainoa vaihtoehto joiden kanssa voi olla tekemisissä vapaa-ajalla. Myöskään kunnan rajat eivät käytännössä katsoen ole niin kaukaisia ylittää kuin aikaisemmin. Kaikesta huolimatta kylien yhteisöllisyyttä arvostetaan edelleen.

Yksilön suhde yhteisöön voi perustua myös esimerkiksi yhteiseen historiaan, sukulaisuuteen, kulttuuriin, ymmärrykseen, poliittiseen näkemykseen tai jaettuun arvomaailmaan (Holmila 2001: 140). Näillä perustein yhteisöjä voivat olla myös suku, työyhteisöt, elämäntyyliyhteisöt, poliittiset järjestöt ja harrastusryhmät asumisperustaisten yhteisöjen lisäksi (Kauppinen 2009: 34). Tällaiset yhteisöt voidaan käsittää perustuvan sosiaaliseen vuorovaikutukseen tai yhteenkuuluvuuden tunteeseen (Lehtonen 1990: 17). Pe-

rusajatuksen mukaan sosiaalinen side on siis yksinkertaisuudessaan yhteenkuuluvuuden tunnetta (Aro 2011: 38).

Yhteenkuuluvuuden tunne voi näyttäytyä ulospäin joko toimintana tai tunteina. Yhteisön sisällä oleville se voi paljon muutakin, se voi esimerkiksi vahvistaa ihmisen identiteettiä; kuka minä olen ja mihin minä kuulun. Joka tapauksessa yhteisön jäsenillä on oltava jotain yhteistä. On myös tärkeää erottaa yhteisö sana muista samankaltaisista, kuten esimerkiksi yhdistys. Yhdistys on enemmänkin perustettu organisaatio, kun taas yhteisöä ei varsinaisesti tarvitse perustaa, jotta se olisi olemassa. (Lehtonen 1990: 20–23.)

Pienillä paikkakunnilla, tai muissa pienissä alueyksiköissä, joissa yksilöitä on määrällisesti vähän, mutta yksilöillä on sosiaalisia siteitä useampaan verkkoon, erilaiset yhteisöt ovat tahtomattaankin osittain päällekkäin. Yhteisöt voivat olla toistensa vastineita, eli yksilöt liittyvät niihin samoin perustein, tai sitten on yksi tai useampi laajempi yhteisö joka jakautuu useampaan alayhteisöön. Pieni maantieteellinen alue saattaa siksi sisältää suuren määrän sosiaalisia siteitä, jotka ovat punoutuneet tiiviiksi kokonaisuudeksi, jota voi olla mahdotonta selvittää. (Holmila 2001: 140.)

Yhteisöt voivat myös muuttua. Alkuperäinen yhteinen tekijä voi menettää merkityksensä, mutta tilalle saattaa samassa tulla uusia yhdistäviä tekijöitä. Muutoksen yhteydessä yhteisön sisäiset roolit voivat vaihtua ja samalla koko yhteisön rakenne; Sosiaalinen verkko saattaa supistua tai laajentua (Holmila 2001: 141). Yhteisö on murroksen yhteydessä joko hyvin avoin tai hyvin sulkeutunut, mutta milloinkaan se ei voi olla kokonaan avoin, silloin sillä ei olisi minkäänlaista perustaa, johon yksilö yhteisössä kiinnittyy. Toisin sanoen silloin yhteisöä ei olisi olemassa (Kauppinen 2009: 34).

Kaupungeissa naapurit ovat lähempänä toisiaan ja asuminen tiiviimpää, mutta naapurussuhteet saattavat silti olla etäisempiä kuin maaseudulla. Kaikkia ympärillä asuvia ihmisiä ei ole tarkoituskaan tuntea, eikä kaikilla ole samanlaisia kiinnostuksen kohteita eikä intressejä osallistua yhteistoimintaan. Maaseudulla yhdessä tekeminen ja halu kehittää omaa asuinalueitaan yhdessä ovat usein, elleivät ainoita niin ainakin niitä harvoja

tapoja harrastaa yhdessä tai ylipäättään vaikuttaa omaan elinympäristöön. (Kauppinen 2009: 35.) Kuten Lauri Hautamäki (1989: 10) toteaa ”Toiminnan avulla ihmiset eivät vain sopeudu, vaan sopeuttavat ympäristön itseensä”.

2.3.1. Suku yhteisönä

Yksilö voi liittyä yhteisöön lukemattomin eri perustein. Osa sosiaalisista siteistä on sellaisia, joihin yksilö ei välttämättä voi itse vaikuttaa, niihin synnyttään tai joudutaan ikään kuin tahtomattaan, esimerkiksi suku. (Kangaspunta 2011: 7.)

Suomalaisessa yhteiskunnassa suku muodostaa yleensä suuren ja monimutkaisen verkoston. Verkosto voi olla vertikaalisesti jatkuva, eli suku jatkuu sukupolvi toisensa jälkeen rintaperillisten muodossa. Sukulaisuus voi olla myös horisontaalisesti jatkuvaa. Sillä tarkoitetaan, että suku on levittäytynyt mahdollisimman laajalle alalle yhteiskunnassa, eli suvun sisällä on useampia erilaisia elämäntapoja, erilaisia asuinympäristöjä sekä erilaista koulutusastetta ja työhistoriaa. (Holmila 2001: 49, 76.)

Vaikka eletään jo uudella vuosituhannella, suvun maineen säilyttäminen on edelleen tärkeä osa suvun tehtävää. Kaupungeissa suvun maine ja historia on helpommin häivytettävissä, mutta maalla historiaa on vaikeampi unohtaa. Suku voi olla joko rasite tai voimavara. Erityisesti maalla, pienissä kylissä, yksilön sukutausta on kaikkien tiedossa, ja ihmiset liittyvät usein muistonsa yksilöstä koko sukuun tai perheeseen. Vaihtoehtoisesti jokin suku liitetään maalla johonkin taloon tai tilaan, vaikka alueella ei asuisi enää ainoatakaan suvun edustajaa. (Holmila 2001: 50.)

2.3.2. Yhteisöllisyyden muutos

Yhteiskunnan muuttuessa yhä enemmän yksilökeskeisemmäksi, myös yhteisöjen merkitys yksilön elämässä muuttuu. Erityisesti Internet tuo maantieteellisesti kaukana toisistaan olevat ihmiset lähemmäksi, joten fyysisesti lähellä olevien ihmisten kanssa kanssakäyminen saattaa vähentyä. Samalla ihmisen on helpompi irrottautua niistä perinteisistä

yhteisöistä, joihin yksilöllä ei ole halua kuulua, ja etsiä tilalle uusia vaihtoehtoja. (Kangaspunta 2011: 7–8.)

Verkkoyhteisöjen lisääntymisen myötä yhteisön ja yhteisöllisyyden käsitteet ovat laajentuneet valtavasti niiden alkuperäisestä merkityksestä. Uudenlainen yhteisöllisyys on erityisesti sosiaalisen median myötä niin arkipäiväistä, että sitä on mahdotonta olla käsittelemättä kun puhutaan yhteisöllisyydestä. (Kangaspunta 2011: 7–8.) Erilaisten viestintävälineiden kautta tapahtuva kommunikaatio on hyvin kaukana tavanomaisesta vuorovaikutuksesta, joka on yleensä tapahtunut samassa tilassa kasvokkain, mutta se ei tarkoita, että se olisi merkityksetöntä tai epäaitoa. Ajan muuttuessa myös välittämisen ja huolenpidon keinotkin muuttuvat. (Heinonen 2004: 216–217.)

Myös Ullavassa yhteisöllisyyden uudemmat muodot ovat tiedossa, Ullavakin on edustettuna sosiaalisessa mediassa. Esimerkiksi Facebookista on olemassa Ullavassa Tapahuttu -ryhmä, joka toimii eräänlaisena ilmoitustauluna erilaisille tapahtumille. Myös Vanhat valokuvat Ullavasta -ryhmällä on paljon käyttäjiä. Siellä mustavalkoisten kuvien henkilöille etsitään puuttuvia nimiä ja tilannekuville oikeaa vuotta ja tapahtumaa. Sen lisäksi ullavalalaisten esi-isien jälkeläisiä yhteen kerääviä ryhmiä on joitakin. Kaikkiin edellä mainittuihin ryhmiin kuuluu myös niin sanottuja ulko-ullavalalaisia, henkilöitä joilla on edelleen siteitä Ullavaan, vaikka asuinpaikka olisikin joku toinen.

2.4. Kotipaikka

Ennen kotipaikan määrittelyä on hyvä ymmärtää, mikä on koti. Aivan kuten sijainnista tulee paikka subjektiivisten kokemusten kautta, myös asunnosta tulee koti sen asukkaiden kokemusten kautta. Ihminen ei välttämättä kutsu kaikkia asumuksiaan kodiksi, vaan saattaa käyttää kiertoilmaisuja, kuten asunto tai kämpä, jolloin kodin määritelmä pidetään ikään kuin vapaana sille paikalle, johon liittyy kaikkein eniten tunnepitoisia kokemuksia. (Tuomi-Nikula, Granö & Suominen 2004: 7–9.)

Asunnon lisäksi kodilla voidaan viitata myös perheeseen, eli asunnossa asuviin ihmisiin. Vaihtoehtoisesti sillä voidaan viitata myös kaikkeen siihen, mitä rakennus tai asun-

to muuten pitää sisällään, esimerkiksi tuttuja huoneita tai huonekaluja. Yleensä kodin käsite laajenee ihmisen kasvaessa lapsesta aikuiseksi, eli samalla kun ihmisen ajatusmaailma laajenee, myös koti saa uusia ulottuvuuksia. (Tuan 2006: 16.)

Fyysisen asuinpaikan lisäksi koti voidaan ymmärtää myös jonain idealistisena paikkana, mielen maisemana joka elää mielikuvituksessa. Oli kyseessä kumpi tahansa kodin ulottuvuuksista, on tärkeää ymmärtää, että ihminen voi määritellä kodin vain itselleen. Vaikka koti yhdelle koostuisi siellä asuvista ihmisistä, perheestä, toiselle samassa asunnossa tai tilassa asuvalle koti saattaa muodostua jostain ihan muusta, jopa kokonaan toisesta paikasta. (Tuomi-Nikula ym. 2004: 9–11.)

Kodin määritelmän ei tarvitse olla sama läpi ihmisen elämän. Ihminen on jostain kotoisin, mutta se ei estä kotia muuttumasta ja liikkumasta ihmisen mukana. (Sallinen 2004: 85). Oli kodin määritelmä mikä tahansa, kotiin liittyy paljon voimakkaita tunteita, jotka syntyvät vain elämisen kautta. Mitä enemmän aikaa kodissa viettää, sitä enemmän kokemuksia ja tunteita siihen liittyy. (Tuomi-Nikula ym. 2004: 8–9.)

Kodin ja kotipaikan määritelmä menevät joskus päällekkäin. Usein kun puhutaan kodista, tarkoitetaan sitä sen laajemmassa määritelmässä, eli koko sitä ympäristöä jossa ihminen on kasvanut ja oppinut elämään. (Petrilalo 2004: 70.) Aikaisemman kodin määritelmän laajempi käsite on siis kotipaikka. Kotipaikka voi kodin tavoin sisältää useita erilaisia elementtejä, kuten luonnonympäristöä, rakennelmia tai rakennuksia sekä elettyä elämää, eli kokemuksia.

Kotipaikan luonnonympäristöllä voidaan tarkoittaa sekä paikkaan liittyviä maisemia että pienempiä yksityiskohtia, kuten tiettyä puuta tai suurta kiveä. Kotipaikkaan olennaisesta kuuluvan rakennelmankaan ei tarvitse olla kuuluisan arkkitehdin suunnittelema rakennus, se voi yhtä hyvin olla harjun reunalla sijaitseva maja, jonka rakentamiseen liittyy muistoja tietystä ihmiselämän ajanjaksosta. Suurimmalla osalla kotipaikasta tulee kuitenkin ensimmäiseksi mieleen jotain muuta kuin ympäristöön liittyviä yksityiskohtia. Usein tutut ihmiset ja tutut tavat ovat se, mikä tekee kotipaikan ja sen mukanaan tuoman kotoisuuden. (Riukulehto 2012.)

Kotipaikka on mahdollista kokea kaikin aistein, sen voi nähdä ja kuulla, haistaa ja tuntea. Kotipaikkaan voi myös tottua, kuten Seppo Knuuttila (2013: 49) kirjoittaa artikkelissaan *Paikka ja tapa*. Hänen mukaansa paikkaan tottumisen seurauksena voidaan hyväksyä sen puutteet ja ehkä jopa suljetaan silmät tutun paikan rumuuden edessä. Arjen keskellä voi myös unohtaa, mitä ympärillä olevassa paikassa arvostaa, mihin siinä paikassa on kiinnittynyt. Vasta kun sille paikalle tapahtuu jotakin mikä muuttaa sitä, jotakin mitä ei voi etukäteen aavistaa, näemme sen toisin. Muutos tutussa ympäristössä voi aiheuttaa voimakkaita tunteita, hämmästyä, raivoa tai kysymyksiä. Ajan kuluessa muutokseen ja paikan uuteen ilmeeseen kuitenkin tottuu, ja kotipaikan aikaisempi kuva on edelleen mahdollista säilyttää muistoissa. (Karjalainen 2006: 84.)

Kotipaikan merkitys saattaa korostua myös, kun tuttuun ympäristöön palataan jostain muualta, niin sanotusti kotipaikaksi määritetyn paikan rajan toiselta puolelta, ulkopuolelta. Tällöin kotipaikka on ikään kuin lähtöpiste, johon jossain vaiheessa pyritään palaamaan, ja johon palatessa palautuvat myös voimakkaat tunteet ja aistikokemukset. (Lehtinen 2006: 58.)

Susanna Sallinen (2004: 84–85) kirjoittaa artikkelissaan *koti-ikävä ja nostalgia arjen kokemuksena*, että ihmisen tarve tuntea yhteyttä yhteen tai useampaan maantieteelliseen alueeseen ja alueella eläviin ihmisiin korostui 1900-luvun alussa. Silloin ymmärrettiin, kuinka suuri merkitys tutulla elinympäristöllä on ihmiselle ja kuinka kiintymys yhteen alueeseen, johonkin tiettyyn seutuun, siihen kaikkein tutuimpaan eli kotiseutuun, auttaa identiteetin luomisessa.

Vielä muutama vuosikymmen taaksepäin kotipaikka liitettiin niin vahvasti ihmisen minäkuvaan ja identiteettiin, että kuviteltiin, että ihminen ilman kotia ja kotipaikkaa ei tiedä, kuka oikein on, eli ihminen olisi kokonaan vailla identiteettiä. Nykyään ymmärretään, että myös juurettomuus tai kodittomuuskin voi olla osa identiteettiä. Kaikille paikkaan kiinnittyminen ei ole välttämättömyys. (Knuuttila 2006: 9.)

Toisille se elinympäristö, jossa on kasvanut ja johon on kiinnittynyt, tarjoaa jotain erikoista, jotain mistä ei olla valmiita luopumaan. Sitä rakastetaan. Toisille taas se ympäristö on jotain, mikä saa haluamaan sieltä pois niin paljon, että edes ajoittainen koti-

ikävä ei saa palaamaan takaisin. Koti on paikka josta lähdetään ja jonne palataan, jos koti on jotain mihin ei haluta palata, tuskin kotiseuturakkauskään on kovin voimakasta. (Petrísalo 2004: 70.)

3. TUTKIMUSSTRATEGIA

3.1. Aineiston kerääminen

Tutkimus kuuluu ihmismaantieteen alaan ja on kvalitatiivinen eli laadullinen tutkimus. Tutkimuksen tyyli tai ote puolestaan on etnografinen. Kimmo Vuorisen (2005: 63) määritelmän mukaan etnografian avulla pyritään ymmärtämään ihmisiä heidän omassa ympäristössään, millaisia tarpeita ja käytäntöjä heillä on ja millaiset sosiaaliset prosessit ovat tyypillisiä alueella. Etnografiselle tutkimukselle tyypillistä on myös tutkijan osallisuus ja tutkimuskohteen mahdollisimman monipuolinen havainnointi parhaimman mahdollisen kokonaiskuvan saamiseksi. Havainnointia voi tapahtua esimerkiksi katselemalla ihmisten arkisia askareita, kuuntelemalla mitä ihmiset puhuvat mutta myös haastatteleamalla yhteisön jäseniä (Hammersley & Atkinson 1995: 1).

Etnografisessa tutkimuksessa tutkijan rooli on merkittävä mutta ei yksiselitteinen, tutkija voi toimia ulkopuolisena tarkkailijana yhteisössä, ja yrittää sitä kautta yrittää ymmärtää mahdollisimman kokonaisvaltaisesti jotain tiettyä ihmisryhmää tietyssä ympäristössä. Vaihtoehtoisesti tutkija voi olla aktiivisesti ja intensiivisesti läsnä kohteena olevassa yhteisössä, ja sitä kautta luoda kuvausta kansasta, kulttuurista tai yhteisöstä. (Lappalainen 2007: 9.)

Tässä tutkimuksessa oma roolini on väistämättä aktiivisesti ja intensiivisesti yhteisön toimintaan osallistuva, sillä sen lisäksi, että olen tutkija tässä tutkimuksessa, olen itse syntynyt Ullavassa ja edelleen asun tutkimusalueella. Tutkimusprosessin aikana minun on ollut mahdollista tehdä erilaisia havaintoja alueesta ja alueen ihmisistä joka päivä, välillä tietoisesti, välillä varsin tahattomasti. Ainakin yleisesti vallalla olevia mielipiteitä ja asenteita on tällä tavalla ollut suhteellisen helppoa havaita.

Koska etnografia ei ole varsinainen tiedonkeruumenetelmä, vaan paremminkin tyyli, jolla tietoa pyritään kokoamaan ja ymmärtämään, tarvitsin vielä tavan jolla kerätä aineistoa (Vuorinen 2005: 63). Tutkimusmetodiksi valitsin teemahaastattelun, joissa haastattelin yhteensä 18 ullavalalaista. Haastateltavien valinnassa hyödynsin sekä sosiaalista mediaa, tarkemmin sanottuna Facebookin Ullavassa tapahtuu -ryhmää että omaa paikal-

listuntemustani. Facebook -ryhmästä valitsin tasaisesti eri kylien edustajia, joille lähetin viestin, jossa kerroin, minkälaista tutkimusta olen tekemässä, ja kysyin, olisiko heillä kiinnostusta toimia haastateltavana Ullavaa ja ullavalaisuutta koskevassa tutkimuksessa. Sitä kautta löysin kahdeksan haastateltavaa.

Sen jälkeen kävin läpi kyliä, joilta edustus vielä puuttuu. Lisäksi mietin, minkä ikäisiä haastateltavia tarvitsisin, jotta aineistosta tulisi mahdollisimman kattava. Seuraava vaihe oli puhelintiedustelut, joissa kerroin samat asiat kuin Facebook-viestissäkin. Sitä kautta sain sovittua neljä haastattelua. Loput kuusi tapasin henkilökohtaisesti joko heidän kotonaan, työpaikallaan tai esimerkiksi kaupassa, jonka yhteydessä kerroin, mitä olen tekemässä, jonka jälkeen sovittiin mahdollisesta haastattelusta. Kaikkien haastateltavien kanssa olin joka tapauksessa alustavasti keskustellut mahdollisesta haastattelusta ennen varsinaista tilannetta, joko Internetin tai puhelimen välityksellä tai sitten kasvokkain.

Suurin osa haastatteluista suoritettiin haastateltavien kotona, heidän omassa ympäristönsään, neljä haastattelua tapahtui Ullavan aluetoimistolla ja yksi haastateltavan työpaikalla. Vaikka koti ei välttämättä ole paras mahdollinen haastattelupaikka kaikkien tutkimusongelmien kannalta, koin että tässä tutkimuksessa, jossa käsitellään kotia ja kotipaikkaa, se on toimiva paikka haastattelulle (Eskola & Suoranta 1999: 91). Yksi haastatteluista oli ryhmähaastattelu, jossa oli paikalla edustajat kahdelta eri kylältä yhtä aikaa. Tästä johtuen varsinaisia haastattelutilanteita oli 17, mutta haastateltavia 18 kpl. Ryhmähaastattelu oli haastateltavien oma toive. Myös muutamassa muussa haastattelussa oli paikalla lisäksi haastateltavan puoliso tai muu perheenjäsen, mutta pääosin kysymyksiin vastasi aina itse haastateltava.

Haastateltavat olen pyrkinyt valitsemaan niin, että he edustavat mahdollisimman kattavasti eri kyliä, sukupuolia ja ikäryhmiä; nuorin haastateltava oli haastatteluhetkellä 24 vuotta ja vanhin 88 vuotta. Kaikista haastateltavista kymmenen oli naisia ja kahdeksan miehiä. Seuraavassa taulukossa on esitetty, mitä kyliä haastateltavat edustavat.

Taulukko 1. Haastateltavat kylien mukaan.

ALIPÄÄ		YLIPÄÄ	
Alikylä	2	Korpi	1
Kirkonkylä/Herlevi	4	Haapala	1
Jääskä	1	Länttä/Viitasalo/Törbacka	1
Norppa	1	Hanhisalo	1
Seppä/Pajakoski	1	Honkala/Kallinki	1
		Rahkonen	2
		Neverbacka	1
		Kiviharju/Ojansuu	1
YHTEENSÄ	9	YHTEENSÄ	9

Kysymykset oli jaoteltu viiden eri teeman alle: Kotipaikka, identiteetti, yhteisöllisyys, kylien kehittyminen sekä kahden pään välinen jännite. Teemahaastattelun runko oli kaikille sama, mutta haastattelun painopiste vaihteli jonkin verran riippuen haastateltavasta itsestään. Toiset puhuivat mielellään historiallisesta näkökulmasta, toiset keskittyivät enemmän nykyhetkeen tai jopa tulevaisuuteen. Lisäkysymykset saattoivat vaihdella haastateltavien välillä. (Eskola & Suoranta 1999: 87.)

Vaikeinta haastatteluissa oli keskittyä omaan rooliini tutkijana ja keskustelun kuljettajana. Dosentti Outi Tuomi-Nikulan (2004: 50) sanoin ”tasapainottelin usein eläytymisen ja etäännyttämisen ongelman välissä”. Erityisesti minun oli tutkijana vaikea asettua alipäässä asuvan asemaan, kun itse olen koko ikäni asunut ylipäässä, mutta se oli lähinnä asennekysymys, josta pyrin pääsemään mahdollisimman nopeasti yli. Kuten etnografiiseen tutkimukseen kuuluukin, oma osallistuminen myös teemahaastatteluihin oli sen takia hyvin intensiivistä, vaikka olin kuunteleva osapuoli.

Haastattelunauhojen kestot vaihtelevat vajaasta puolesta tunnista puoleentoistatuntiin, mutta itse haastattelutilanteet saattoivat kestää useitakin tunteja. Varsinaisen haastattelun jälkeen käydyt vapaamuotoisemmat keskustelut syvensivät haastattelua, ja ovat siten myös osa tutkimukseni aineistoa. Kaiken kaikkiaan haastattelut sujuivat ongelmitta, ja

jokainen haastattelu oli erilainen ja toi esille jotain uutta tutkimustani ajatellen. Asiaa ehkä auttoi, että jokainen haastateltava vastasi kysymyksiin sekä omasta näkökulmastaan että myös oman kylänsä näkökulmasta. En myöskään usko, että tutkimusaineiston olisi pitänyt olla tämänhetkistä suurempi, koska todennäköisesti aineisto olisi alkanut toistamaan itseään, mikäli haastateltavia olisi ollu useampia samoilta kyliltä.

3.2. Aineiston analysointi

Kun haastattelut olivat valmiit, käytin muutaman viikon nauhojen litteroimiseen eli aineiston purkamiseen tekstiksi. Litteroinnin pyrin tekemään mahdollisimman tarkasti sanasta sanaan, sillä sitä kautta sain esille myös murreilmaisut. Eskolaa ja Suorantaa (1999: 143) lainatakseni ”kvalitatiivisia menetelmiä käyttävän tutkijan tutkimuskohteet näyttäytyvät tutkijalle lähes aina kielessä. Kieli on osa tutkimuskohdettaan, sosiaalista todellisuutta”. Aineiston analyysiosiossa olen kuitenkin suorissa lainauksissa saattanut muuttaa haastateltavan mainitseman erisnimen yleisnimeksi, jotta en loukkaisi haastateltavan anonymiteettiä. Litteroidun materiaalin olen koodannut erottamaan haastattelut toisistaan: HN01-HN10, mikäli haastateltava on ollut nainen ja vastaavasti HM11-HM18 jos kyseessä on mies.

Etnografiaan kuuluu olennaisesti myös aineiston kuvailu ja analyysi (Vuorinen 2005: 63). Varsinaisen aineiston analysoinnin tein aineistolähtöisesti. Pohdin, millaisia teemoja aineistosta nousee esille, jonka jälkeen ryhmittelin niitä eri tavoin. Sen jälkeen keräsin litteroidusta materiaalista teemoihin sopivia lainauksia, ja aloin rakentamaan niistä tarinaa, jonka pääosassa on kotipaikka. Loppujen lopuksi päädyin nostamaan esiin neljä kotipaikan kannalta keskeistä teemaa: Ihmiset, tuttuus, ympäristö sekä paikan henki. Näistä teemoista muodostui lopulta kokonaisuus, joka selittää kattavasti, mikä tekee paikasta kodin ja mistä ullavalaisen kotipaikka muodostuu.

4. IHMISET KOTIPAIKAN KULMAKIVENÄ

4.1. Läheiset, suku ja juuret

Ihmisen koti, kotipaikka tai kotiseutu muodostuu useista erilaisista elementeistä. Ullavalaisen kotipaikan yksi tärkeimmistä kulmakivistä on ihmiset, ympärillä olevat läheiset. Ihmisten avulla on mahdollista kotiutua lähes minne vain.

*”Haastattelija: Mikä tekee teidän mielestä paikasta kotipaikan?
Haastateltava: No täällä on ensinnäkin kaikki sukulaiset ja tuttavat.”* HN05

Suurella osalla ullavalaisista on alueella paljon sukulaisia ja tuttavvia. Ullavassa ollaan myös varsin tietoisia omista sukulaisista useinkin sukupolven päähän, vaikkei keskinäistä kanssakäymistä sukulaisten kanssa olisikaan enää samassa määrin kuin aikaisemmin.

”On niin pieni kylä, että se yhteisöllisyys on sitä että ollaan samaa sukua ja samaa porukkaa.” HN07

Lähimmät sukulaiset kaiken lisäksi vielä keskittyvät suurin piirtein samalle kylälle, tai ainakin samaan päähän Ullavaa, ellei sitten esimerkiksi avioliiton kautta ole itse päätynyt asumaan vastakkaiseen päähän.

”Mutta nyt on sitte taas hoksannu kaikkia sukulaisuussuhteita, ja että nuo vierekkäiset talot ni nehän on kaikki veljeksiä!” HN05

Ullavalaisten sukulaisuussuhteet menevät niin ristiin keskenään ja juuret syvälle, että tarkemmin tarkasteltuna sukulaisia on mahdollista löytää vaikka jokaiselta kylältä.

”Jos on aito ullavalainen, ni jos menee kyllin kauas, ni kaikki on sukua. Suku menee 1600-luvulle, ja sama mistä rupiaa härkkiin, ni aina päätyy sinne 1600-luvulle.” HM15

Siitä voidaan toki olla useampaa mieltä, tarvitseeko kaikkien sukulaisten asua samalla kylällä, sillä silloin esimerkiksi kylän ja suvun ominaispiirteet, mielipiteet tai asenteet ovat hyvin vaikeasti toisistaan tunnistettavissa. Se saattaa ikään kuin yhteenkuuluvuu-

den tunteen vastapainoksi aiheuttaa myös negatiivisia tunnetiloja ja riitoja läheistenkin ihmisten välille.

”Sitä en sitte tiä, onko se vain tämmönen meiän suvun vai yleinen ullavalainen piirre, ehkä nekin limittyy täällä vähän, mutta en mä usko että me ainakaan ollaan mitenkään avoimia...” HN04

Erityisesti naisilla ne kaikkein läheisimmät ihmiset, oma perhe, on se ydinasia, jonka ympärille kaikki muu kietoutuu tai kasaantuu.

”Kyllä mä luulen, että mä voisin kotipaikkana pitää mitä vain ko on ne ihmiset ympärillä, muttako on täällä nyt koko ikänsä asunu, ni se kotikylä ja se, että on niitä sukulaisia siinä ympärillä, mutta en piä sitä käsitettä kovin pienenä, kunhan vain ne ihmiset on siinä ympärillä.” HN09

Vaikka suurella osalla asukkaista läheiset ihmiset ovat niitä omia sukulaisia tai perheenjäseniä, voidaan läheisiksi laskea myös muita ihmisiä. Joillekin sukulaisten sijaan kotikyläläisillä tai muilla vastaavilla läheisiksi muodostuneilla tuttavilla voi olla suurempi merkitys.

”Sattu sitte hyvälle kylälle, että on tosi mukavia naapureita ollu. Kaikki tämä vaikuttaa.” HM12

Hyvin tärkeä elementti ovat myös juuret, erityisesti miehille; oma synnyinpaikka ja siltä samalta paikalta suvun jatkaminen ovat tärkeässä roolissa.

”Ei mä tiä, se on vain tietysti ihte kullaki se syntypaikka.” HM16

Omista juurista ollaan erityisen ylpeitä, siinä yhteydessä korostuu myös kotiseuturakkaus. Siitä huolimatta ullavalaiseen identiteettiin ei kuulu omilla juurilla ylpeileminen tai uhoaminen, vaikka nuorilla rajojen ulkopuolella siihen saattaakin olla taipumusta.

”Kyllä se on ylpeyden aihe, ei sitä ainakaan tarvi hävetä. Mutta ei me taas lähellä leuhkiin, niinkö kaustislaiset.” HM17

Miehillä korostui synnyinpaikan lisäksi myös paikka jossa on kasvanut, eli se paikka mihin on juurtunut. Useampikin miespuolinen haastateltava toi esille, kuinka tärkeä on

se paikka, jossa on itse kasvanut lapsesta aikuiseksi, samalla tullut osaksi aluetta ja yhteisöä.

”Kyllä se on tämä, että täällä on elämänsä ollu, nuoruudesta asti ja mieheks kasvanu.” HM12

”Tietenki siinä on se misä on syntyny ja misä on kasvanu, ni se on se kotipaikka. Ite kun ei oo asunu lapsena misään muualla ko täällä, ni se tekee sen kotipaikan ehottomasti, ja ko kaikki sukulaiset ja läheiset on täällä, ni sehän se on mikä sen tekee.” HM11

Miesten syvä juurtuminen Ullavaan näkyy hyvin myös haastateltaviksi päätyneiden syntymäpaikasta; Kaikki haastatellut miehet ovat syntyneet Ullavassa, vaikka se ei mikään valintakriteeri ollutkaan. Useampikin miehistä oli jossain elämänsä vaiheessa asunut jossain muualla, mutta niistä kokemuksista kertominen jäi yleensä vain maininnan asteelle, asuinpaikkoihin ei välttämättä liittynyt niin voimakkaita tunteita tai kokemuksia kuin paikkaan, jota pidetään kotipaikkana.

”Sitte ko on muuttanu välillä pois, ni on ollu semmosia erilaisia, enemmänki paikkoja josa asutaan, mutta ei kotipaikkoja.” HM11

Haastatelluista naisista sen sijaan vain puolet on syntynyt Ullavassa, juuret saattavat olla jossain muualla. Lähes kaikille muualla syntyneillekin Ullava on tätä nykyä kotipaikka.

”Ei... tai ei synnyinpaikka, mutta kotipaikka joo.” HN06

Ihmisten merkitys kotipaikan kannalta näkyy myös kylien viehättävyydessä. Osalle asukkaista on täysin toissijaista, millaisia palveluita kotikylällä on tai millainen on kylän sijainti, sen sijaan halutaan, että väestön vähentyessä kylällä edelleen on muitakin asukkaita ja sen myötä toimintaa.

”No joku Kallinki tai Haapasalo, misä ei oo enää mitään, ni sielä en vois asua, mutta muuten ei oo mitään väliä misä puolella Ullavaa, josain misä on joku muuki, josain misä asuu enemmän kö yks, ni semmosesa vois asuaki.” HN01

Väestön ikääntyminen ja väheneminen luonnollisen poistuman kautta, samalla kun nuoret herkästi jättävät kotiseutunsa, huolettaa monia asukkaita.

"Tulee mieleen esimerkki. Väkiä pitäis lisätä, mutta kukaan ei enää pysty tekehen."
HM13

"Sillon yläasteikäsenä aatteli, että mää lähen niin kauas ko pippuri kasvaa. Mutta niin vain jäin ja ainut omasta ikäluokasta joka on jäänyt." HN05

Talot kylätien varrella vähitellen autioituvat, samalla elämän jäljet ja äänet vähenevät. Kotipaikkaan liittyvät aistihavainnot vähenevät.

"Sitte ko aattelee nuita lapsia, ni ennen niitä leikki joka pihalla ja ne kokoontu johonku ja meni tuola pitkin ja poikin. Että ei niitä nyt näy tuolla pihalla juoksemasa." HN10

Yksi hyvä esimerkki on ylipään suurin kylä, Rahkonen, jossa sijaitsee myös alueen toinen koulu. Erityisesti sen kylän kohtalosta moni on huolissaan, juuri koulua ajatellen. Onneksi valoa on kuitenkin näkyvissä, ihan kaikki nuoret eivät halua jättää juuriaan.

"Rahkosesa näytti jo siltä, että joka torpasa on vain vanhuksia, mutta nyt näyttää jo paremmalta, sielä on valoa tunnelin päässä. On nuoria jotka rakentaa." HM17

Paikan omat lapset ja nuoret ovat niitä, joiden varassa Ullavan tulevaisuus on, sillä realistisesti ajatellen, muualta tuskin on kovin paljon tulijoita, sen tiedostavat ullavalaiset itsekin.

"Varmaan monellaki tapaa tästä kylästä pystyis tekeen houkuttelevamman. Onhan tämä sillaa, jos aattelee jotain ihan outoa, ni aika epätodennäköistä, että tänne muuttais, jos jommalla kummalla ei ois mitään kytköksiä, ko eihän täällä oo työpaikkoja. Mutta tottakai toivois ja olis tervetulleita, mutta jos aattelee ylipäättään Ullavaa, ni onhan se aika...niin." HN04

Maatalouden vähentyessä työssäkäynti naapurikunnissa pitkienkin matkojen päässä on pitänyt Ullavan tähän asti asuttuna. Pitkäkään työmatka ei ole ongelma, mikäli kotipaikasta ja tärkeiden ihmisten läheisyydestä haluaa pitää kiinni.

"Tädin miehen kans on kuljettu samalla kyytillä töihin Kokkolaan, olhan kohta vuosi kuljettu sillaa." HN05

Osalle riittää, että ympärillä yksinkertaisesti on ihmisiä. Toiset taas kaipaavat myös ihmisten välistä kanssakäymistä ja vuorovaikutusta.

”No varmaan se ihmisten välinen kanssakäyminen, eli justiin tämä yhteisöllisyys.”
HM14

4.2. Ihmisten välinen kanssakäyminen

Ihmisten välinen kanssakäyminen ja vuorovaikutus, niin sanottu sosiaalinen ympäristö, ei kuitenkaan pysy muuttumattomana, ei edes Ullavassa. Muutoksilta ei ole voitu välttyä. Esimerkiksi naapureilla kylässä käyminen ilman syytä on vähentynyt.

”Tarvihti sitä naapurin apua ja käytiin muutenki naapureisa. Niitä saatto tulla miehiä istuhun illoinki ja siinä praatattiin ja se oli semmosta.” HM16

Naapurissa saatettiin käväistä, kun nähtiin, että siellä tapahtuu jotakin, iltaisin kylän miehet saattoivat istua pitkäänkin yhdessä. Sunnuntaisin koko perhe lähti sukuloimaan.

”Sillon naskalina, se oli viikon kohokohta, ko pistettiin sunnuntaina pyhävaatteet päälle ja lähetettiin kylähän, mietittiin vain, että käytiinkös me niillä viimeks vai ne meillä. Tai sitte joskus oltiin siinä josain pellolla hommisa, ni naapurin emäntä tuli huutahan, että tulukaa kaffille. Että käytiin sitä muutenki ko sunnuntaisin.”
HN01

Kyläilystä kaikilla on muistissa hyviä muistoja, mutta takana ovat pian ne ajat, jolloin kylään saattoi mennä etukäteen sopimatta, niin sanotusti aikaa varaamatta. Jossain vaiheessa elämä maaseudullakin on muuttunut kiireiseksi ja organisoiduksi.

”Kyllä kyläily on vähentynyt ihan hirvittävästi. Että ei juuri ollenkaan enää semmosta, että mennään ilmottamatta. Se on menny enemmän siihen että soitetaan ja varmistetaan että millon voitais tulla tai millon tavattais. Ne on enemmän semmosia syntymäpäiviä ja partylite kutsuja ja semmosia. Kotiin meneminen on muuttunu sillaa, että sielä pitää aina olla joku järjestetty juttu.” HN07

Omiin havaintoihin perustuen on mainittava vielä, että vaikka kyläily ja toisen kotiin meneminen on vähentynyt, erityisesti miehet saattavat edelleen kerääntyä yhteen keskustelemaan tärkeistä tai vähemmän tärkeistä asioista ja päivän tapahtumista. Ei tarvita kuin yksi traktori, joka pysähtyy hetkeksi peltotien reunaan tai kaksi miestä konehallin kulmalle kun paikalle pysähtyy pian kolmas ja neljäskin mies. Siitä saatetaan sitten jatkaa matkaa jonkun kotiin kahville.

Ja vaikka naapureilla ei enää välttämättä poiketa ilman asiaa niin usein, silti on edelleen olemassa tilanteita, jolloin naapurit ja kyläläiset kerääntyvät ympärille.

”Sitte jos on vaikka tämmösiä ulosveisuu tilanteita, ni sillon kyllä tulee joka talosta joku, siinä ainaki näkyy vielä semmosta.” HN10

Suuresta määrästä sukulaisia ja tuttavien johtuen ullavalaisilla on ajan henkeen suhteutettuna hyvät verkostot, niinpä Ullavassa on vaikeaa jäädä täysin yksin. Apua on yleensä saatavissa arkisiinkin askareisiin jokaisen omasta lähipiiristä.

”Ja nytkö miettii, mikä täälä on hyvää, ni ihmisillä on verkostot. Täälä on hirviän vähän ihmisiä joilla ei oo ketään. Jos mietitään, että on perhe, josa on lapsia ja lapset sairastelee ja valvottaa, ja aletaan miettiä miten perhe jaksaa, ni suurimmalla osalla on lähellä joku perheenjäsen tai jopa naapuri joka on valmis auttamaan. Että ko paljon kuuntele, nuiita kaupunkiasujien tapauksia, ni hyvin monesti ne joutuu ostaan sen palvelun tai sitte viranomaiset joutuu sen järjestää.” HN07

Myös sellaisista yksittäisten ihmisten välisistä palveluksista, joita ei välttämättä voi edes rahalla ostaa, kuten kukkien kastelu, lemmikeiden ruokkiminen, lämmityksestä huolehtiminen tai yleinen talon silmälläpito, ollaan iloisia ja kiitollisia vielä nykyäänkin.

”Mutta ehkä siinä ullavalaisuuesa on se yhteisöllisyys, semmonen pieni, että jos vaikka lähtee johonki ni pystyy naapurille huikata, että käykkö kastelemaa kukat ja aina on joku joka kahtoo vähän perähän.” HN05

Etäämmältäkin saatetaan tarkkailla, onko naapurissa kaikki hyvin, ja sillä tavalla huolehditaan edelleen toinen toisistaan.

”Ja sitte vielä se, että pietään naapureista huolta, seki on tietysti semmonen hieno se ero mikä on tarkkailua ja mikä semmosta vilpitiöntä, että vähän pätee semmonen vanha sanonta, että katotaan sen verran naapuriin, että heiluuko verhot. Että ois hirviän vaikia kuvitella, että täälä löytyis joku, joka ois ollu kuolleena pitkän aikaa. Että semmosta naapureista välittämistä on.” HN07

Toisaalta, huolehtimisen ja välittämisen raja suhteessa pelkkään uteliaisuuteen on häilyvä. Sen seurauksena Ullavassa kuulee usein erityisesti nuorten käyttävän sanontaa, ”kysy kyliltä”.

”Justiin sillaa, että muut tietää ihtestä jotain mitä ite ei ees tiiä. On tuommosta suuraa kyttäämistä, mutta se nyt on kaikkien pienien paikkojen ominaisuus, että tiejetään naapureista kaikkia.” HM14

”Ollahan me täälä vähän uteliaita, ja monesti naapurit täälä tietää paremmin omat asiat ko ihte. Mutta sitte taas se voi olla välillä ahistavaa, sen voi välillä kokea semmosena ahistavana ko oikiasti kaikki tietää toisten asiat, ja jos käy josain ni heti olhan että jaa... ookko pieniin päin tai jotain tämmöstä. Mutta sitte kuitenkin vaikka pitää tietää kaikki, ni ei välttämättä kuitenkaan mennä semmosiin liiallisuuksiin.” HN05

Kun mietitään, mitkä asiat tekevät paikasta kodin, yksi tärkeimmistä tekijöistä on yksinkertaisuudessaan ihmiset. Sillä voidaan tarkoittaa omaa perhettä, tuttavien tai laajemmin ajateltuna vaikka koko sukua, vastaus on jokaisen ihmisen omassa mielessä. Myös juuret liittyvät vahvasti tähän kotipaikan elementtiin. Pelkän ihmisten olemassa olon lisäksi kotipaikkaan kuuluu olennaisena osana myös ihmisten väliset suhteet, vuorovaikutus ja kanssakäyminen. Ihmisten välinen vuorovaikutus ei kuitenkaan aina ole harmonista yhdessä tekemistä, päinvastoin, syvät ja vahvat tunteet voivat myös olla kiihkeitä negatiivisessa mielessä. Kotipaikkaan liittyy yleensä laaja vahvojen tunteiden ja kokemusten kirjo, nimenomaan juuri ihmisten kautta.

5. TUTTUUS JA TURVALLISUUS

5.1. Tapojen, käytäntöjen ja paikan tuttuus

Kotiseudusta tai kotipaikasta tulee henkilökohtainen ja oma vain elämisen kautta. Mitä pidempi aika paikassa vietetään, sitä tutummaksi tulee itse paikka mutta myös kaikki mitä se pitää sisällään. Kotipaikka voi siksi koostua lähes mistä tahansa tutuista ja sitä kautta turvallisiksi koetuista asioista.

”Ko kulukee kaupasa ja muuhalla, ni tuntee ihmiset ja tietää vielä niitten äitit ja siskot, varsinki omanikäset. Ja jotenki täällä on vain niin rentoa asua ja olla, ei tarvi koskaan sillaa huolehtia mistään, täällä on aina joku apuna tai turvana. Ja sitte pystyy liikkua maastosa ko maastosa eikä ikinä oo eksyksisä.” HN05

Tutuja voivat olla esimerkiksi alueen tavat ja käytännöt, kieli tai murre, sekä maisema ja ihmiset.

”Jos ajattelee, että tuolta kaupungista joku tulee katteleen, niin se saattaa ihmetellä sitä kuinka ihmiset on niin paljon avoimempia ja sellasia... tai niin hyvin tuntevat toisensa täällä näin...” HM11

Puheelle tyypillistä varsinaisen murteen lisäksi on puhetapa, mikä ullavassa tarkoittaa suorasanaisuutta, sekä hyvässä että pahassa, asioita ei turhaan kaunistella.

”Kyllähän ullavalaiset tunnetaan perin rehtinä ulospäin, kohtuu suorasanasia.” HM17

Joskus asiasta voi myös yrittää tehdä itselle tutumpaa. Ullavassa se miltä kylältä on, sillä on ullavalaisten silmissä paljonkin merkitystä. Synnyinkylä sekä sukunimi yhdessä kertovat hyvin äkkiä, kenen jälkeläinen tai sukulainen on kyseessä. Siitä taas voi päätellä paljon ihmisen todellisesta luonteesta. Sitä kautta tehdään vieraammastakin ihmisestä itselle paremmin tai helpommin lähestyttävä, eli tuttu. Tämän koin henkilökohtaisesti haastatteluja tehdessä, usein varsinkin vanhempien haastateltavien kanssa kerroin keskustelun aluksi, miltä kylältä itse olen kotoisin ja keiden jälkeläinen.

Ullavalainen myös tunnistaa toisen näöstä jo kaukaa, varsinkin jos ollaan entisen kunnan rajojen ulkopuolella. Mitä kauempana mukavuusalueelta, sitä todennäköisempää

että tervehditään, vaikkei koskaan aikaisemmin olisi oltu missään tekemisissä, koska saatetaan kokea ihminen ainoaksi tutuksi asiaksi vieraassa ympäristössä.

”Ullavalaiset on sillä tavalla avoimia ja yhteisöllisiä, että se ei oo mihinkään ikään liittyvää tai siis jos ollaan jossakin muualla ko ullavassa, ni ullavalainen tunnistaa toisen ja kokee kuuluvansa samaan ryhmään vaikka ois eri ikäinen tai toiselta kylältä.” HN07

Alueella koko ikänsä asuneille tavat ja käytännöt ovat tulleet tutuiksi elämisen kautta kuin luonnostaan. Muualta muuttaneille jotkin asiat voivat olla aluksi silmiinpistäviä ja jopa erikoisia.

”No onhan siinä ollu valtava ero ku tänne tulin, mää oon kerrostalosa kasvanu, ja sielä häävisti naapurille sanottiin päivää, tietysti lapset leikki yhesä, mutta siinä se. Tonne kylälle ku tuli, ni katottiin että on ylypiä, ko ei suhtautunu niinkö kotikyläläinen. Piettiin suurenuslasin alla ko oli kaupungista. Ja mää ko oon aika hiljainen, ni se varsinki tulkittiin ylpeydeks.” HN02

”Mää oon ihte kokenu sen, että ko oon muualta tullu, että täälä kaikki on samanarvosia, ei oo semmosia parempia ja huonompia kansalaisia, vaan kaikki on samaa, se on kiva piirre.” HN07

Sanallinen tervehtiminen tai käden nostaminen kaupassa, kylätiellä tai auton ratissa kuuluu tapoihin, välttämättä ei tarvitse edes muistaa ihmistä nimeltä näin tehdäkseen.

”Mua on opetettu tuola maantiellä, ko kaupungisa en tuntemattomia tervehtiny, ni ko mää täälä kävelin rattaitten kans siinä kylällä ihan rauhasa ja tuli mummo vastaan ja se tihirusti mua kaukaa jo ja huusi mulle, että kuules likka, nuorempi tervehtii ensin!” HN02

Tapojen ja käytäntöjen lisäksi myös paikka itsessään voi olla tuttu. Jokaisen kiven ja kannon sijainnin voi oppia tuntemaan kuin omat taskunsa, eikä senkään takia ole halua jättää tuttua ympäristöä taakseen.

”Ei... ei. Kyllä se on täsä paikalla niin kauan ko pystyy olehen, ei sitä tästä. Ei tarvi ko aatella että joutuis Kirkolle johonku rivitalon pätkähän neljän seinän sisälle.” HM16

Varsinkin kotikylä tunnetaan hyvin, mutta sen ympärillä olevien alueiden läpikotainen tunteminen ei ole kaikesta huolimatta itsestäänselvyys, ja siitä saatetaan tuntea jopa syyllisyyttä.

”Ei me oikiastaan oo sillaa kierrelty täälä, me on käyty marjasa niisä samoisa paikoisa eikä oo soueltu misään ympäri järviä, että mää puolisolle oikein sanoin, että mua oikein hävettää, että mää oon ullavalainen enkä mää tiä täältä mitään paikkoja. Siihen pitää tehdä nyt parannus ko lapsetki kasvaa ni oppis sitte täältä muuta-ki, että mää tiän nyt mitä täälä Rahkosesa on. Että sillaa se on jääny jotenki, vaikka täälä on asunu aika kauan. Mutta kyllähän se mehkihtee semmosta tietynlaista turvaa ja kyllä täälä tuntee kuitenkin olevansa kuin kotonaan.” HN04

Edes kotipaikan sisällä asuinpaikkaa ei kovin herkästi haluta vaihtaa, mutta jos jostain syystä nykyinen asuinkylä ei ole se synnyinkylä, silloin nykyinen asuinpaikka voitaisiin vaihtaa entiseen, mahdollisesti vielä tutumpaan ympäristöön.

”No Alikylällä voisin asua... Alikylä on kotikylä ni siks sielä.” HM14

Määritelmä, jota ihminen pitää kotiseutunaan tai kotipaikkanaan, vaihtelee suuresti. Yhdelle tuttua voi olla vain oma kylä, toiselle koko pitäjä, silloin kotipaikan laajuuskin vaihtelee. Se, mitä ihminen pitää kotipaikkanaan, tulee hyvin esille myös Ullavan kahtia jakautuneisuuden kautta: Lähes kaikille Ullavassa asuville Ullava nimellisesti on kotipaikka, siitä huolimatta vastakkainen pää on itselle hyvin vieras, eikä siellä haluttaisi asua. Todellisuudessa kotipaikkana saatetaan siis pitää vain alueen toista puolikasta.

”Varmaan Kallingisa ei tulis mieleenkään (asua)... tai järven takimmaisessa perukasa. Taas tässä tulhan tähän ali- ja ylipäähän, mutta täälä päässä vois ehkä misä vain...” HN09

”No jos... voisin ajatella että ehkä Rahkosesa (voisin asua), mutta sitte taas Kirkonkylä on niin syrjänen, että en sinne sitte taas haluais.” HN06

Kotipaikan tuttujen asioiden tärkeyteen ei välttämättä kiinnitetä huomiota normaalioloissa, mutta jos kotipaikka jostain syystä jätetään hetkeksi, niiden merkitys korostuu.

”Niin, sanoppas se. Kyllä se on vain ko johonki reisuhun lähetähän, ni kyllä ko takasi tulee, ni tuntuu että on kotona.” HM18

Myös erilaiset toiminnot liitetään usein siihen tuttuun ympäristöön ja niihin tuttuihin ihmisiin. Asioista tulee samalla itsestäänselvyyksiä, eikä mitään pitkään jatkunutta toimintaa kyseenalaisteta.

"Mehtästysseuran toiminnassa minä oon ollu vuojesta -57, tämä oli 55 syksy hirvi-porukasa." HM12

Kotipaikassa ihminen on tottunut myös siihen, että toiminnot ovat saatavilla tietyssä paikassa. Niistä halutaan pitää kiinni.

"Mutta ehkä niinkö ko tuo koulu on keskittyny tuohon, ni ne ees pysyis täällä, koulu, hoitopaikat ja kirjasto. Että en mää sillaa toivo mitään suurta harppausta eteenpäin, kunhan pysyis ne entisekkään." HN05

Jos jostain syystä joidenkin toimintojen jatkuminen tutuilla paikoillaan on vaarassa, se herättää voimakkaita tunteita ja vastareaktioita.

"Kuntaliitoksesta on kohta viis vuotta, ja tiien että vuojen päästä käy semmonen leikkuri! Politikoilla on semmonen paha tapa, että lakkautetaan ensin ne pienet jutut vaikka niistä ei saaja ko pienet säästöt." HM17

Miksi asioiden tuttuus sitten on kotipaikan kannalta niin tärkeää? Yhtenä syynä pidetään tuttuuden tuomaa turvallisuuden tunnetta. Tiedetään, mitä missäkin on ja mitä siitä seuraa, tai miten milloinkin kuuluu toimia.

"Kyllä täällä tämä asuminen ja perheen kasvattaminen on hyvällä tolalla, tämä on hyvä paikka asua..Eihän täällä oo esimerkiks rikollisuutta yhtään, muutama mukula joka sillon tällön tekee jotain tyhymää... sillä lailla tämä on hyvä paikka. Ei tarvi pelätä ko karhuja mehtästä. Suht turvallinen paikka asustella." HM11

Turvallisuuden tunteesta seuraa, että eläminen kotipaikalla koetaan jollain tavalla helpoksi ja rauhalliseksi.

"Onhan täällä rauhallista ja hiljasta ja ainaki luulen että on turvallista, kyllähän täällä tiet aurataan melekein kotiovelle ja posti tulee ja sillaa että ite ei tarvhihte paljo tehä, jos vertaa että asuis josain hirvensyrjäsä." HN09

Paikka voi tuttuuden takia asukkaalle itselleen tuntua turvalliselta ja jopa keskeiseltä, vaikka ulkopuolisen silmin kyseessä olisi syrjäinen, etäinen ja jopa pelottava paikka. Jos jokin paikka on sijainniltaan syrjässä, täytyy muistaa, että sijaintikokemus on aina suhteellista. Seppo Knuuttila (2013: 54) muistuttaakin, että syrjäisyyteen liitetään usein vähäosaisuus ja kehittymättömyys, joka saa tämän suhteellisen sijainnin kokemusperäisen käsitteen kuulostamaan entistä karummalta. Ihminen voi kuitenkin kokea oman sijaintinsa täysin päinvastaiseksi, kuin miltä se ulkopuoliselle näyttää.

5.2. Toiseuden tunnistaminen

Kun ihminen kohtaa toisen, jonka joko oikeasti huomaa tai vaihtoehtoisesti kuvittelee olevan erilainen kuin mitä itse on, kohtaamisesta saattaa tulla huomattavasti vaikeampaa. Ennakkoluulojen ja omien kokemusten pohjalta verrataan itseään toiseen, ja luodaan toiselle kuvitteellinen identiteetti, jonka perusajatus on erilaisuus suhteessa itseensä. Tätä kutsutaan toiseudeksi ja toiseuden tunnistamiseksi. (Lamminmäki-Kärkkäinen 2002.)

Kun ullavalaiset kuvasivat itseään, he tekivät ensinnäkin eroa eteläpohjalaisiin, heitä voisi pitää jopa keskipohjalaisten vastakohtana. Erityisesti eteläpohjalaisille tyypillinen itsekehu ei sovi keskipohjalaisille, eikä ainakaan ullavalaisille.

”Ni kyllä ne eteläpohjalaiset on paljo elävämpiä ja niissä on semmosta rannanjärviviä, kyllä keskipohjalaiset on vähän semmosia nynnyjä, ei niin räväkköjä.” HM16

Toinen ero tehtiin kaustislaisiin. Jotain samaa mutta silti jotain erilaista, heidän itsetuntoaan kuvattiin paremmaksi, joka saattaa näyttäytyä ullavalalaisten silmään jopa ylpeytenä. Toisaalta heitä kuvattiin myös helposti mukaan lähteviksi.

”Minusta ainaki Kaustinen, Halsua ja Lestijärvi, kyllä ne on samanlaisia kaikki, ne on vaatimattomia, ei ne oo sen kummempia, ehkä kaustislaiset on sen viulun kanssa menny pilalle.” HM13

Samoin kälviäläisiin haluttiin tehdä eroa, varsinkin nyt kun kuulutaan samaan kaupunkiin.

”Kyllä jos käläviäläiseen vertaa, ja sitä suhetta Ullava-Käläviä, ni kyllä vielä ele-tähän sitä kolonialismin aikaa. Käläviäläinen on semmonen superihminen.”
HM12

Samalla kun muodostetaan mielessä toiselle identiteettiä, pohditaan tai tulkitaan samalla myös omaa olemusta ja omaa identiteettiä (Lamminmäki-Kärkkäinen 2002). Alueen ulkopuolelle mentäessä ullavalainen esittelee itsensä ensisijaisesti ullavalaisena, mutta paikan sijaintia hahmottamaan käytetään usein ilmaisua ´mutta se on nykyään osa Kokkolaa`. Ullavalaiset pitävät silti tiukasti kiinni omasta identiteetistään, eikä heitä pidä sekoittaa esimerkiksi kokkolalaisiin.

”Vaikka nythän voi sanoa että on Kokkolasta... mutta en sano! Vaikka joskus tietysti joutuu sanoa, jos on josain kauempana, että tietävät ees suunnilleen.” HN10

Kun jotkut ihmiset tuntevat kuuluvansa yhteen, tarkoittaa se väistämättä sitä, että on olemassa myös ihmisiä, jotka eivät tähän ryhmään kuulu. Niinpä yhden ryhmän yhteenkuuluvuudesta seuraa automaattisesti muiden toiseus.(Lamminmäki-Kärkkäinen 2002). Ullavalaiset ovat siis edelleen ullavalaisia, ja kokkolalaiset ovat edelleen oma lukunsa, vaikka hallinnollisesti samaa paikkakuntaa oltaisiinkin.

5.3. Toiseuden tunnistamisesta isänmaallisuuteen?

Haastatteluaineistoa sekä Liisa Malkin (2012) kirjaa *Kulttuuri, paikka ja muuttoliike* lukiessa, mieleeni hiipi väistämättä ajatus nationalismista alueella. Ovatko ullavalaiset kenties kansallismielisiä? Seuraako turvallisuuden ja tuttuuden arvostuksesta yhdessä toiseuden tunnistamisen kanssa isänmaallisia, ehkä jollain tasolla ja joissain tilanteissa jopa rasistisia ajatuksia? Malkki (2012: 33–37) kirjoittaa kirjassaan liikkumattomuudesta ja maaperään juurtumisesta tai paikkaan kiinnittymisestä, jotka ovat tyypillistä erityisesti maataviljeleville ja kansallismielisille. Ajatus oli kiehtova, koska ullavalaiset itse kuvaavat itseään paikallaan pysyviksi sekä maata ja juuria arvostaviksi.

”Kyllä maata on täällä arvostettu, maa se on joka ihmiset elättää. Ei mitkään konehet, ei niitä syyä, maa se on joka antaa ruuan ihmisille. Vaikka mitä puhutahan, ni maanviljelys ei voi loppua ikinä, sillon loppuu kyllä ihmisetki, mutta ne vain ny-

kyihimiset luottaa, että kyllä sitä ulukua tuohon jos täällä ei tuoteta, ja pistetään hommat pakettiin. ” HM16

Myös maisemantutkimuksen professori Maunu Häyrynen (2004) pohtii artikkelissaan *maisematutkijan kotiseutu*, kuinka isänmaanrakkauden ehtona on henkilökohtainen kotiseuturakkaus. Hän järkeilee ajatuksen niin, että omaa kotiseutuaan rakastava pystyy tarvittaessa näkemään myös toisten kotiseutujen arvon, tosin vain saman isänmaan sisällä. (Häyrynen 2004: 59–63.)

”Tämä on semmonen tyypillinen pieni paikka, että jos asuis vaikka Lestijärvellä, ni aattelis varmaan samalla lailla.” HM14

Tuskin kansallismieliset ilmaisut tai ajatukset ovat tietoisia valintoja, mutta muitakin kuin maan ja maatalouden arvostukseen liittyviä mielipiteitä, jotka viittaavat nationalismiin, oli jonkin verran. Esimerkiksi muutama haastateltava nosti esille vuoden 1994 EU-kansanäänestyksen, jossa Ullavassa oli suhteellisesti kaikkein eniten jäsenyyttä vastustavia.

”Tämä on kuitenkin Suomen suomalaisin kunta, ainaki EU-äänestyksen perusteella.” HN10

Myös Keski-Pohjanmaalla ajoittain esiintyvä kielikysymys nousi esiin. Kuntaliitoksen myötä myös Ullava on virallisesti kaksikielinen, ja liitoksen yhteydessä esimerkiksi tienviitatkin muuttuivat kaksikielisiksi.

”Mutta jos miettii Ullavaa muuhun keskipohjanmaahan, ni täälähän ei oo ollenkaan ruotsinkielisiä, se on ainaki ihan selevä, täällä puhutahan tätä omaa kieltä. Vaikka Ullavasta onki aikanaan lähetty Ruotsiin töihin, niin silti tämä on niin umpisuomalainen, se ainaki erottaa esimerkiks Kokkolasta. Niin olihan se täällä oikein uutisaihe kun tienviitatki kääntyi ruotsinkielelle, tuli uuet liikennekyltit, ni emäntäki soitti mulle, että nyt on uuet kyltit!” HM11

Ylipäätään kuntaliitosta vastustettiin laajasti, sillä sen yhteydessä oma kotikunta katosi kartalta vuosisadan itsenäisyyden jälkeen. Toisaalta asukkailla on varsin hyvä käsitys siitä, että itsenäisenä kunta ei olisi pystynyt tulevaisuudessa toimimaan ja tarjoamaan välttämättömiä palveluja.

”Olisin toivonut että pitäjä ois säilynyt entisellään, mutta se oli niin valamiiks sattunut, ettei ollut mitään mahdollisuuksia.” HM15

Nykyisessä uudessa Kokkolassa Ullavan asema ei ole kovin vahva, varsinkaan kun viiden vuoden siirtymäaika on kohta loppuillaan. Ullavasta käytetäänkin nimitystä ”Kokkolan itäkeskus”, jonka kaiku ei ole kaikkein mairittelevin. Joka tapauksessa Ullavaa koskee nykyään samat säännöt kuin kanta-Kokkolaakin, mikä on suuri muutos Ullavan aikaisempiin toimintatapoihin.

”Sitte ko oli vielä samanlainen rakennustarkastaja, jolle ko vei kuvan valamiista talosta, ni lupa tuli.” HM15

Uuteen tyyliin on vaikea tottua, siitä johtuen on paikoin havaittavissa pientä kapinahenkeä, kuten periullavalaiseen luonteeseen kuuluukin.

”Ullava on vähän tämmönen Gallialaiskylä, että vaikka me ollaan osa suurta Kokkola, ni me ollaan aika itsepäinen porukka. Muut tekee niinkö käsketään, mutta me tehän niinkö halutaan. Että me ei ehkä ihan heti alistuta sen esivallan eessä, vaan ollaan itsepäisiä.” HN07

Ilman hyviä perusteluja Ullavassa ei helposti luovuta vanhoista, hyviksi koetuista ja tuista toimintatavoista.

”Ja jos mahdollista, ni täällä pistetään aina pikkusen vastaan.” HN02

”Niin täällä annetaan ymmärtää, että joo joo, me tehän niinkö te haluatta, mutta kuitenkin ei sitte ihan niin tehä.” HN01

Kokkolaan suhtaudutaan edelleen varauksella, varsinkin kun jossain mainitaan jonkun palvelun tai toiminnon poistuminen sen vanhalta paikalta.

”Määki nostin maitoni, ko tuo kaukalo meinattiin viä pois. Vaikka määki ny kerran kävin viime talvena luistelemasa, mutta kuitenkin. Vähä semmonen pieni peleko, että täältä viehän kaikki pois.” HN05

Juuri kun Kokkolaan liittymisestä oltiin vähitellen pääsemässä yli, Toholampi ilmaisi kiinnostuksensa Ullavan järvenympäryskyliä kohtaan. Vaikka idea saattoi jossain mie-

lessä tuntua kaukaa haetulta, aiheutti se kuitenkin jonkinlaisia reaktioita; ei kai taas ole tiedossa muutoksia totuttuun?

*”Sitte taas lamppilaiset meinaa haukata tämänki pään ihtellensä. Tuntuu että tais-
telu päälle! Lamppilaiset on tänne jo soluttautunu, se on semmonen akseli.” HN05*

Yi-Fu Tuan (2006: 17) kirjoittaa isänmaallisuudesta paikan tajun ilmentymänä seuraavasti: *”Isänmaan rakkaus saattaa itse asiassa olla kiihkein nykyaikana tavattavissa oleva paikan tajun ilmenemismuoto. Se on kiihkeää, joskus intohimoistakin, koska se voi käyttää polttoaineenaan kaikkia niitä sanoin ilmaisemattomia tunteita, joita punainen tupa ja perunamaa meissä herättävät ja joita lietsomme kuvallisin, rituaalisin, retorisin ja musiikillisin symbolein.”*

Musiikillisesta ilmaisusta hyväksi esimerkiksi sopii Ullavan laulu, jossa syviä ja voimakkaita tunteita kotipaikkaa kohtaan ei piilotella. Itselleni aikaisemmin kyseisen laulun sanat ovat kuulostaneet jossain määrin liioitelluilta, mutta kuunnellessani ullavalais-
ten mielipiteitä kotiseudustaan, sanat saivat ikään kuin oikeutuksen.

Ullavan laulu

*Tästä lauluni teen, sanat saan aiheeseen, kotiseutuuni Ullavaan. Onhan meille se
ain, paikka parhain vain seutu verraton Pohjanmaan.*

*Pelto lie kivinen, usein käy hallakin, täällä vieraana huolia tuo. Leikit lapsuuden,
päivät nuoruuden, paljon korvaavat muistoja nuo.*

*Suuret aallot ei näin, käy rantoja päin, järvi meillä on rauhallisin. Kotirantaani
sen, saunapolkuineen, paikkaan toiseen vaihtaisin.*

*Läpi tuiskunkin tuun, vaikka vain pitkospuun, minä jalkaini alle saisin. Kukkuu kä-
könenkin täällä kaunehimmin, pihapuuss’ jonka istutin.*

*Siitä kiitän nyt vain, kodin tänne kun sain, oman tuvan ja tuuliviirin. Jokirannalla
puut, kiviaita ja muut, mulle aarteita on pihapiirin.*

*Vielä silloinkin kun, kellot soittavat mun, kotikalmistoon rauhaisaan. Puhdas hieta
kuin kulta, saan peitoksi sulta, mun kiitoksein Ullava saa.*

Sanat: Erkki Yli-Länttä

Sävel: Väinö Viitasalo

Seuraavassa on mielestäni hyvä esimerkki, joskin sanallisesta mutta silti retorisesta ilmaisusta, jossa ilmenee kuinka vahvasti omasta alueesta pidetään kiinni.

”En mä tiiä oonko mä tyypillinen ullavalainen mutta ainaki mä oon henkeen ja vereen ullavalainen.” HN05

Epäluuloisuus kaikkea uutta ja erilaista kohtaan on yleistä, oli kyseessä sitten ihminen tai asia. Kaikki tuntematon ja erilainen luo turvattomuutta.

”Oikiastaan semmonen että... huomaa ko tänne muuttaa joku jostain muualta, ni kaikki on vähän epäluulosia, ko on niin tiivis ja tuttu yhteisö.” HM14

Omiaan halutaan myös suojella kaikelta ulkopuoliselta, jota ei tunneta. Omille on myös aina tarjolla apua.

”Kyllä sitä täällä suojelhan omiansa ja toisaalta sitte rakennetahan yhesä.” HM11

”Mutta en mä tiiä, onko sitte mitää tyypillistä, mutta ehkä se on ko meitä on niin vähä, ko me ollaan tämmönen katoava kansa, ni aina sitte autetahan toista jos on tarvis.” HN05

Mistä tällainen voisi juontaa juurensa? Miksi jollain asteikolla ullavalaisia voisi pitää hieman kansallismielisinä tai isänmaallisina, joka ehkä heijastuu arjessa syvänä kotiseuturakkautena? Ullavalaiset itse sanovat, että paikkakuntaa on aina vähän halveksittu rajojen ulkopuolella, erityisesti naapurikuntien toimesta, mutta myös muiden.

”Se on ainua mikä puute mikä meillä on, tai niinkö kouluisaki ni sielä on aina niitä jotka halaveksii ullavalaisia, vaikka meillä on suunnilleen samat sukujuuret ko kaustislaisilla, käläviäläisillä, lamppilaisilla ja vielä halsualaisillaki.” HM15

Vaikka vastaanoton voi melkein arvata, se ei estä kertomasta, mistä on kotoisin tai missä nykyään asuu.

”Sitte joskus ko sen sanoo, ni vastaanotto voi olla semmonen, että jaha... mutta itellä ei oo semmosta, etteikö sitä vois sanoa. Mutta jokku väheksyy.” HN10

Kun kertoo olevansa Ullavasta kotoisin, reaktiot vaihtelevat naurusta halveksuntaan ja epätietoisuuteen. Reaktioihin ja kommentteihin osataan kuitenkin suhtautua huumorilla.

”Niinkö Kaustisella yläasteella kysyttiin, että tuleeko teille ees sähköt sinne Ullavaan?” HN05

Edellisten kaltaisten kommenttien lisäksi vitseiltäkään ei voi välttyä, mutta siihenkin on jo totuttu.

”Mitenkäs se sielä Navettanäyttelyssä sano, se soinilainen? Ko sanottihin että olhan Ullavasta, ni se sano että hän tietää vitsin: Niin taivahasa mies oli kysyny, että mihinkäs täälä tehän tarpehet? Ni sielä oli sanottu että tuohon reikähän vain, ei sielä oo ko Ullava alla.” HM18

Ehkä tämän kaltaisten kommenttien ja mielipiteiden seurauksena ullavalaisista on muodostunut suhteellisen tiivis yhteisö, joka kaikesta huolimatta pitää yhtä ja on edelleen ylpeä siitä, mistä on kotoisin. Toisaalta taas voisi kuvitella, että koska väheksyntää tulee joka puolelta, on pakko ollut kehittää se oma väheksynnän kohde, ja tässä tapauksessa kohde saattaa olla oman alueen sisällä, juuri ”se toinen pää”.

6. TOIMINTAYMPÄRISTÖ JA MAISEMA

6.1. Luonnonympäristö

Ullavalaisen kotipaikka heijastaa juuri niitä arvoja joita ullavalaisella muutenkin on. Luonnonympäristöä ja sen mukanaan tuomaa rauhallisuutta arvostetaan.

”Rauhallisuus, luonto, tämä on miehen kotipaikka.” HN10

”Kyllä se on tuo luonto. Justiin eilen aloin miettiä, ko alako pakastahan ja kuuli ihan selevästi ko joesa alako tulehen jäätä, ihan niinkö keväälläki kuulee ko se alaka halakiahan, se on minusta mahtavaa.” HN02

Maanläheisyys kaikessa olemisessä ja tekemisessä on tärkeää, niin myös maisemassa. Ihminen, joka pitää Ullavaa kotipaikkanaan, näkee joko konkreettisesti ikkunastaan tai vaihtoehtoisesti mielenmaisemanaan palan alueen karusta mutta samalla kauniista maisemasta.

”Ei tartte muutako kahtoo tuonne järvelle ikkunasta, ni se tekee kotipaikan, se tekee sen maanläheisyyden.” HM15

Peltoaukeat, metsät, soraharju ja -montut sekä muutamat vesistöt ovat täynnä tarinoita ja kokemuksia, ne on eletty useaan kertaan ja ne koetaan yhä uudestaan.

”Sillon täältäki lähettiä tuonne järven rantahan niittäähän, kaikki puskan aluset niitettiin vikattehella, ei sitä ollu mitään muuta konetta.” HM16

Kotipaikan maiseman kauneus tai merkityksellisyys tulee juuri kokemusten kautta. Jokaisella ihmisellä on omat kokemukset ja näkemykset joiden kautta he kotipaikkansa maisemaa katsovat.

”Mutta jos joku sivullinen näkee, ni ei se nää siinä paikassa mitään erikoista.”
HM16

Se, että tärkeimmät paikat ullavalaisille löytyvät luonnosta, ei tarkoita, että kyseessä olisi välttämättä jokin tietoinen valinta, vaan kyse on todennäköisesti olosuhteiden pakosta ja siihen sopeutumisesta.

”No ehkä semmonen asia tulee mieleen, että ko täällä ei oo niinkään ns. keskustaa, vaan ollaan enemmänki semmosia mehtäläisiä, että jotenki osataan arvostaa sitä ympäristöä ja sittekö nykyään ollaan paljo tuola järvellä ni se on semmonen mistä on hirviän ylypiä. Että ehkä täällä olhan semmosia luontoihmisiä, vaikka ei mitenkään kauhiasti siellä luonnosa kulukiskaan, vaan asuis vain.” HN05

Ympäristöllä saattaa olla myös jotain tekemistä sen kanssa, että ulkopuolisen silmään ullavalaiset saattavat joskus vaikuttaa niin sanotusti metsässä kasvaneilta.

”Jos puhutaan nuorista ihmisistä, ni voidaan sanoa näin, että aikanaan grillillä Kaustisella ko oltiin rientojen jälkeen, ni eräs tietty poliisi tuli sanohon, että nyt Ullavan fakiirit lähtee kotia! Ja käsittääkseni maine on edelleen samanlainen, ko kuuntelee tuota nuorempaa polovia, olhan edelleen vähän semmosia vilikkaita.” HM17

Ympäriällä oleva ympäristö, eli tässä tapauksessa juuri se luonto, on tarjonnut parhaimmat puitteet myös lasten leikkipaikoiksi tai aikuisten harrastuksille.

”Mehtästäni, siihen täällä on hyvät puitteet, ja yleensäki ammuntaa.” HM17

Ullavanjärvi ja sen kunto on saattanut joskus jakaa ullavalaisia eri leireihin, mutta haastattelujen perusteella se on kaikille yhteinen ylpeyden aihe. Siihen liittyy paljon kokemuksia ja se on tärkeä osa maisemaa.

”Semmonen yksi ylpeyden aihe, mikä on aika tärkeä, on tuo järvi. Vaikka sielä nyt tai viime vuonna ei oo kauhiasti käynyt, niin toivottavasti ens vuonna ko lapsi vähän kasvaa, ni päästään yhdessä soutelemaan, niin se on semmonen mihin haluais enemmänki tutustua, niinkö sanoin, että ko en kauhiasti tunne. Se on hienoa että meillä semmonen on vaikka ei varmasti mikään paras mahdollinen, niin on kuitenkin.” HN04

Ullavanjärven lisäksi Norpassa ollaan hyvin ylpeitä heidän omasta järvestään, eli Norpan järvestä, aivan samoin alikyläläiset myös muistivat mainita joen, joka halkoo kylää.

”Minusta tämä tosi kaunis kylä kesällä, ko tuo joki menee tuosa pitkin... että moni on sanonu että muualla ei oo semmosta luontoa mitä tässä joki varresa. Niinkö meillä ko tuo joki tekee tuosa mutkan, ni se on ko tästä kahtoo niinkö se joki tulis sisälle, se on semmosta elävää, varsinki keväällä.” HN10

Moni haastateltava mainitsi kysyttäessä harrastukseksi jonkin järjestetyn tai ohjatun toiminnan, missä tulee kuitenkin käytyä suhteellisen harvoin. Vapaassa keskustelussa liittyen Ullavaan ja vapaa-aikaan tuli kuitenkin ilmi, että todellisuudessa ullavalainen esimerkiksi liikkuu enemmän yksin tai yhdessä luonnossa kuin mitä ohjatussa liikunta-harrastuksessa.

”No se on niin mukavaa tästäki kotia kävellä, ja käyä morjestamasa porukkaa ja sitte kävellä takasi, semmosta mää harrastan.” HN05

Kävelyä metsäautotiellä tai soutelua järvellä ei välttämättä mielletä harrastukseksi koska se ei ole säännöllistä ja aikataulutettua. Luonnossa liikkuminen ja esimerkiksi marjastus, metsästys tai kalastus on niin luonnollista, ettei sitä välttämättä edes koeta harrastukseksi, ellei niistä erikseen kysytä.

”No eränkäynti vie oikiastaan kaiken vapaa-ajan. Sitä on pienestä asti tehny, isä meiät opetti ja sillä piti meiät hengisiä, ampu lintuja syömiseks ja sitte kauppahan, talavella ampu oravia. Sitä kautta sillon kasvo tähän eräpuolehen.” HM12

Läheisten ihmisten ja lukemattomien sukulaisten vastapainoksi kotipaikassa kaivataan myös ympäristön tuomaa omaa rauhaa ja omaa tilaa. Oman pihapiirin arvostus nousee, mikäli omakotiasumisen sijaan kokeillaan jotain muuta vaihtoehtoa.

”Vaikka toisaalta sielä oli pienesä ympyräsä paljo ihmisiä ja oli kivaa ko oli rivi-taloasunto, mutta nytkö on omakotitalosa, ni tykkää siitä omasta rauhasta ja pys-tyy vaikka juoksennella alasti jos siltä tuntuu.” HN05

Oma rauha ei välttämättä kuitenkaan ole itsestäänselvyys paikassa, jossa ihmiset ovat niin kovin tuttavallisia. Ovet ovat harvoin lukossa kun ollaan kotona, niinpä lähes kuka tahansa voi kävellä keskelle tupaa sen kummemmin lupaa kyselemättä.

Oman tilan ja rauhan arvostus näkyy nykyään myös kylissä, tai paremminkin kylien välisissä alueissa. Aikaisemmin kylät ovat olleet tiiviimpiä kokonaisuuksia, joiden välillä on ollut huomattavasti enemmän rakentamattomia alueita. Nykyään erityisesti ylipäässä kylien väliset aukot on saatettu rakentaa lähes kokonaan umpeen, samalla kun tiiviistä

kyläkokonaisuuksista pyritään eroon. Esimerkiksi Rahkosen kylää on lähestytty sekä Neverbackasta, Ojansuusta että Kallingista.

Ullavalaisille oma tila ja rauha sekä luonnonympäristön läheisyys saattavat olla niin itsestäänselvyksiä, että niitä ei pahemmin tarvitse edes ajatella, niiden tärkeyden huomaava vasta kun niistä joutuu erilleen.

”Minä oon emännän sisarella käyny Helsingissä kylässä, joskus kolomeki päivää, ni kyllä mää jou’un välillä käyä levähtämässä mehtäsä, siinä on semmonen kuusimehtä, sielä mää käyn välillä istumasa ja syöttämässä oravia, sitte jaksaa taas kävellä katuja pitkin vähän aikaa.” HM12

6.2. Omavaraisuutta luonnonympäristön ja olosuhteiden seurauksena

Luonnonympäristön keskellä elämisen ja kasvamisen seurauksena ullavalaiset ovat opineet varsin omavaraisiksi ja omatoimisiksi. Omavaraisuudella en tarkoita tässä sitä, että kaikki ruoka tuotettaisiin itse, vaan että mahdollisimman paljon pitää pystyä tekemään itse itsensä hyväksi, oli kyseessä sitten lumi- metsä- tai rakennustyöt. Erityisesti rakennettaessa on tärkeää, että itse pystyy tekemään ja osallistumaan mahdollisimman paljon. Siinä näkyy tekemisen ja omavaraisuuden kulttuurin lisäksi myös ullavalaisuuteen vahvasti kuuluva ”jääräpäisyys” tai ”juntturamaisuus”.

”Sitte ullavalaiset on hirviän omatoimisia ko rakennetaan, kaikki pitää osata ihte tehä, ihan hirviän herkästi ei oteta palakkamiestä tekeen.” HN09

Myös kaikki työkalut, koneet ja laitteet töiden tekemiseen tulee jokaisella olla itsellään, naapurilta harvemmin pyydetään jotakin lainaan.

”Esimerkiks semmonen, että kaikilla pitää olla kaikki ihtellä, naapurilta ei hirviän herkästi haeta lainaan. Vaikka ois kaikki ne kaks hehtaaria, ni jokaisella pitää olla traktori, että saa talavella pihan aurattua ja takkapuut tehtyä.” HN09

Toisaalta sillekin annettiin selitys; erityisesti vanhemmilla sukupolvilla on vielä hyvässä muistissa ajat jolloin lähes kaikki maataloudessa tarvittavat koneet olivat kylissä yhteisessä käytössä. Nykyään jokaisella talolla on varaa omistaa omat koneet ja työkalut,

vaikka niitä ei tarvittaisi kuin pieni osa vuodesta. Vain maa- ja metsätaloudessa on enää yhteisomistusta, aivan kuten aikaisempina vuosikymmeninä.

”Ja sitte jos on jotain kauppoja, ni voihan ostaa jotain maatalouskoneita yhesäki, että on vielä semmosta yhteisomistusta, justihin yhteisiä värkkejä on samalla lailla ko ennenki. Ja onhan meillä tuo yhteiskuivuri, kohta ollu 20 vuotta. Siinähan on kyliltä mukana Rakkosesta, Neverbackasta, Haapalasta ja Hanhisalosta.” HM18

Ullavalainen ei välttämättä kerskaile eikä kehu itseään puheissaan, mutta antaa työnsä puhua puolestaan. Niinpä työn tekeminen on ullavalaiselle merkittävä osa elämää. Työllä tarkoitan tässä palkkatyön lisäksi myös esimerkiksi puutarha- tai metsätöitä, oikeastaan melkein mitä tahansa, jonka tekemisestä syntyy jotain konkreettista, ehkä jopa jostain naapurille tai tuttavalle näytettävää.

”No mää uskon että kaikki on varmaan aika semmosia ahkeria. Mää uskon että kaikille työ on semmonen merkittävä osa elämää. Oli se sitte siinä omaa pihapiiriä oleva työ, niinkö maatila tai sitte ulkopuolella.” HN04

6.3. Rakennettu ympäristö

Luonnonympäristön lisäksi kotipaikkaan kuuluu olennaisesti myös rakennettua ympäristöä. Rakennetun ympäristön tärkein kohde on usein se oma koti. Vielä silloin kun ensimmäinen kotitalo on jo tyhjillään, siitä pidetään tiukasti kiinni.

”Kukaan täälä ei halua taloa myyä. Jos on joku talo, ni se pysyy suvulla vaikka se ois tyhjä. Vähä semmosta, että ko tänne on talo tehty, ni sitä ei myy. Ei oo niinkö kaupungisa, että talo on vain talo ja ko siirrytään eteenpäin ni se myyään.” HM14

Tämä saattaa aiheuttaa jonkin asteisia ristiriitoja, sillä samalla kun toivotaan nuorten jäävän kotiseudulleen, oman suvun maista saati sitten taloista ei haluta luopua.

”Ei kaikki nuoret halua ensimmäisenä ottaa kahtasataatuhatta lainaa ja tehdä sitä Kannustaloe, toisille riittäis pienempi ja vanhempiki jota vois pienemmällä budjetilla ite remontoia.” HM17

Haastatteluja tehdessä huomasin, kuinka moni miehistä edelleen asuu konkreettisesti sillä paikalla ja vielä siinä talossa jossa on syntynyt. Jos vanha talo on syystä tai toisesta purettu tai tuhoutunut, uusi on rakennettu hyvin lähelle entistä.

”Haastattelija: Kauanko olette asuneet nykyisellä kylällä?

Haastateltava: Vuoješta 1939.

Haastateltavan puoliso: Se on syntynyt tuosa kamarisa.” HM15

Oman kodin lisäksi rakennetusta ympäristöstä mainitaan usein joko sellaisia kohteita, jotka jollain tavalla ovat uudistaneet tai jopa mullistaneet arjen toimintoja, tai vastaavasti rakennelmia, joita on itse ollut tekemässä.

”No tuommoset yhteiset asiat niinkö vesijohto. Tänne tuli ensimmäisenä Ullavasa vesijohto, -64, 40 taloutta tuli sillon siihen.” HM13

”Tääläki tuli viiskytä luvulla sähköt, sitä ei ollu aikasemmin. Muistan ko se oli kevät, lumet oli jo vähinä, ja ruvettihin ajahan näille linjoille puoli kuutioita kiviä joka tolopalalle. Sillon koluttihiin kaikki kiviröykkiöt ja ajettihin hevosella linjoille. Niillä joilla oli mehtää ja puuta, ni sai luovuttaa linjaa varten ja sillaa pysty lyhentää sitä maksua. Sitte jos oli talosa miehiä ni ne niitten palakat pysty kans vähentää niistä sähkökustannuksista. Sillon oli ihmisillä kauhia into, eikä puhuttu, että ihminen väsy.” HM16

Hieman tuoreempia esimerkkejä rakennetusta ympäristöstä ovat kaksi koulua, joiden molempien yhteydessä on liikuntasalit, punttisalit sekä kirjastot. Näiden kahden rakennuksen ympärille kietoutuu opetuksen lisäksi myös lähes kaikenlainen harrastustoiminta. Niiden valmistuminen ja ylipäättään niiden rakentamisen aloittaminen olivat pienelle kunnalle suuria ponnistuksia.

”Mun mielestä Ullavassa on hirviän hyvät liikuntaolosuhteet, molemmissa päissä on liikuntasalit, mikä on hyvä, koska välimatkat on pitkiä ja ala-ikäset tarvii aina kyytiä. Ja rakennuksista on pietty hyvää huolta.” HN07

”No kyllä täälä varmasti pystyy nuilla kouluilla mainostaan, molemmat koulut on hyviä.” HN04

Rakennetun ympäristön kehittämisen suhteen asukkaat keskittyisivät niinkin konkreettisiin asioihin kuin teiden kunnon parantamiseen. Alueen turvallisuuteen liittyen toiveissa

oli myös pyörätiet ja kevyenliikenteen väylät, joiden puuttuminen on esille säännöllisesti.

”Puutteita... tie. Tien kunto.” HN06

”Tietysti tuo kylänraitti, siinä paljon kulkee isoja autoja. Se on ollu semmonen ikuisuus-kysymys, että jotain kevyenliikenteen väylää. Siellä on mummuja ja lapsia pyörällä ja potkukelekalla.” HN09

Rakennetusta tai luonnonympäristöstä mieleen jäävät myös asiat, jotka jollain tavalla toimintojen sijaan muuttavat paikan yleistä ilmettä, kyläkuvaa tai maisemaa. Metsäpalkan kaatamisen tai vanhan rakennuksen purkamisen jälkeenkin monen mielessä maisema saattaa pysyä entisellään, ja vielä pitkän aikaa uusi näkymä voi hämmentää.

”Kehitys on valtavaa. No se näkyy kyläkuvasa, korkiat selekääiat puhko kylän ennen, oli tanhuita, oli isonkrintin tanhut jne, niitä pitkin vietihin lehemät syjänmaalle päiväks. Maalia ei ollu ko yhesä talosa pikkusen keltasta.” HM12

Kotipaikan maisema voi pitää sisällään mitä tahansa, niin luonnonympäristöä kuin rakennettua ympäristöä. Päivi Maaranen (2010: 18) kirjoittaa artikkelissaan *Minä maisemassa – maisema minussa*, kuinka maisemaa ei vain näe ympärillään, vaan sen ymmärtää muistojen kokemusten ja tietojen kautta, siksi maisemaa ei voi koskaan ymmärtää toisen puolesta. Kotipaikan maisema perustuu oman elämän kokemuksiin, siksi se voi samassa paikassakin asuvilla olla täysin erilainen. Vastaavasti kotipaikasta erkaantunut voi mielessään nähdä saman kuin siellä edelleen asuva.

7. PAIKAN HENKI JA ILMAPIIRI

Ihmisten ja ympäristön, sekä niiden tuttuuden lisäksi kotipaikka muodostuu myös vahvoista ja voimakkaista tuntemuksista. Paikka saattaa herättää monen kirjavia tunteita, perustuen tietysti jokaisen omiin henkilökohtaisiin kokemuksiin. Alkuperäisen paikan hengen määritelmän sijaan tarkoitan sillä tässä paremminkin paikan tunnelmaa, millainen henki paikasta välittyy joko alueen asukkaille itselleen tai vaihtoehtoisesti ulkopuolisille.

Paikan henkeen vaikuttavat myös muut kotipaikan osatekijät, ihmiset ja ympäristö sekä niiden tuttuus ja turvallisuus, sitä on mahdotonta irrottaa omaksi osakseen.

”No ainaki itelle se on penskana näkyny siinä, että vaikka oli tuosa ulukona leikkimässä, ja lähti tuonne kylälleki päin, ni sitte sielä oli ne kylän emännät huolehtimasa, joku tuli sitte huutahan, että pojat pois sieltä veto-ojasta. Kylällä se näky silleenki, että muistan penskana ko oltiin yksin kotona, ni saatettiin kylältä soittaa, että nyt on mustalaisia liikkeellä, pankaa ovet lukkohon. Sitte oltihin varovaisia. Semmosta yhteishenkiä ainaki löytyy, mitä ei sitte varmana tuolta kaupungeista löy’y.” HM11

Paikan henki voi pienenkin maantieteellisen alueen sisällä vaihdella huomattavasti, tai se vain näyttäytyy eri tavalla eri ihmisille. Esimerkiksi usean alipään asukkaan mielestä ylipäässä on enemmän kateutta ja arvostelua, joka vaikuttaa huomattavasti alueen henkeen ja ihmisten toimintaan.

”Kyllä minusta tuntuu, ko on asunu lapsena Alikylällä ja Haapalasa, ni vaikka oli lapsi, ni alikylällä oli toisenlainen henki, että tuola pääsä oli enemmän semmosta kateutta ja kauhiasti arvosteltiin toisten tekemisiä.” HN03

Sytäkin kyseiseen huomioon esitettiin, muun muassa uusjako, joka koski vain Ullavanjärven ympärillä olevia maita, eli ylipäätä. Jopa ylipääläiset itse ovat sitä mieltä, että uusjaon vaikutukset näkyvät ihmisissä vielä tänä päivänäkin, mutta nostavat keskusteluun myös siitä seuranneet asiat, kuten yritykset nostaa vedenpintaa järvessä. Tämän kaltaisilla alueen sisäisillä konflikteilla on varmasti ollut osansa paikan hengen suhteen.

”Täsä nyt on ollu kaks asiaa, mitkä on ylipäätä hajottanu aika paljo: Nämä jakohommat ja tämä järven säännöstely. Vastustajiahan sillä ei oo ko neljä-viis kappa-

letta, kaikki muut hyväksyy sen, mutta tässä jakohommassa tuli semmosia suhteita, että niinkö se määriteltiin että siihen menee kolme sukupolvia ennenkö se normalisoituu.” HM15

Toisille taas 90-luvun uusjako ja sen mukana tulleet kiistat ovat liian tuore asia selittämään hieman erilaista ilmapiiriä.

”Äiti vain sano, että semmosta samanlaista kajehtimista se on siellä ollu ko hän on ollu laps, ja silloin ei ollu mitään uusjakoa. En tiää, mikä siinä on, että siellä päässä on niin sitä kateutta paljo. Se on justiin sitä pahaa kateutta, eli toisista pahaa puhumista, sairasta naapurikateutta. Kyllähän sitä täälläki on, ei tämä mikään onni ja autuus oo, mutta on sitä täällä vähempi.” HM17

Toisaalta ylipään jonkin verran kateellisemmasta ilmapiiristä löydettiin myös hyvää, sitä pidettiin yhtenä syynä alueen maatalouden kehittymiselle, joka näkyy tänäkin päivänä suurenevinä tilakokoina ja uusina investointeina.

”Sen mää sanon, että ylipäässä yritetään toisinaan maatalouesta ja muuta yrittäjyyttä. Mää sitä kajehtin ylipäässä, että siellä ihmiset uskaltavat yrittää. Täällä vain nyhyjätään, ei vain oteta ja perusteta firmaa ja ruvetaan tekemään vaikka pipoja tai rakennetaan kahensajan lehmän navettaa. Siinä varmaan näkyy myös kuinka se kateus sisuunnuttaa, ja tähän justiin niinku huvittaa, ja siinä näkyy se periullavalainen luonne” HM17

”Ylipäässä niinkö tämä maatalouspuoli on mennyt voimakkaasti... niinkö siellä on näitä kovia runnareita.” HM16

Ylipääläisten mielestä taas alipäässä ymmärretään ylipään yritykset pitää puolensa kilpailuhenkenä, johon on vastattava.

”Jotenki kuitenkin tuntuu, että täällä olhan jollain lailla alakynnesä, että joutuu vähä taisteleen omasta puolesta.” HN05

Sen seurauksena alun perin pieneltä tuntunut asia on saattanut paisua suureksi päiden väliseksi kamppailuksi. Yksi esimerkki oli muutaman vuoden takainen keskustelu pankin sijainnista, joka sai lopulta valtavat mittasuhteet.

”Oli tuossa ylipäässä semmosta henkiä, että ne meinas pankin viiä sinne. Tietysti ne jotka johtokunnassa on ni vaikuttivat siihen. Sehän laitettiin tuo pankki mukamas niin asuinkelevottomaks, että siinä olis muka kaikkia vikoja...” HM16

7.1. Päiden välinen jännite paikan hengen kannalta

Suurimman osan mielestä Ullavassa on selkeästi kaksi päätä, niin on aina ollut ja tulee olemaankin. Päiden välinen kilpailu ja kinastelu ovat olennainen osa paikkaa.

”On, on ehottomasti. Se kuuluu asiaan.” HM14

Konkreettisia eroavaisuuksia päiden välille oli vaikea löytää, ensimmäiseksi selittäväksi tekijäksi tuli yleensä mieleen kunnan muoto, joka jo alun perin on luonut asetelman kahdesta päästä, ja sitä kautta lisännyt kahtia jakautuneisuuden tunnetta.

”Voiko se olla sitte ko on tämmönen pitkän mallinen kylä, ni sitte on vain tapeltu niistä eduista. Ko ollaan hankkimassa jotain, ni kumpi pää sen saa.” HN01

Asukkaiden mielestä päiden välinen etäisyys on myös yksi syy vähäiseen toimintaan päiden välillä.

”Onko siinä muutako matka...jaa... enpä oo miettiny, miks se ees on niin... no on-han tässä kuitenkin se noin 15 km matkaa...” HN06

Haastateltavat olivat yhtä mieltä siitä, että *se toinen pää* on aivan vieras itselle, ehkä siksi päiden välinen etäisyys saattaa tuntua huomattavasti pidemmältä kuin mitä se todellisuudessa on. Jälleen tullaan tuttuuteen ja kuinka tuntematon koetaan vieraaksi.

”Mää en osaa sanoa, ko mää en oikein tunne tuolta ylipäästä ketään.” HN02

”Että jos mun pitäis mennä johonku Vionnevalle Kirkolle, ni en osais.” HN04

Etäisyys tuntuu olevan aina *sieltä toisesta päästä* mitattuna lyhyempi, sillä perusteella erilaisten toimintojen sijainnista saadaan usein aikaiseksi vaikeitakin kiistoja, jotka vaikuttavat yleiseen ilmapiiriin vielä pitkän aikaa päätösten tekemisen jälkeen.

”Tämä esikoulu on semmonen esimerkki, ko aikasemmin eskari oli molemmilla kouluilla, mutta nytkö on niin vähän lapsia, ni on vain yks eskari. Ja vaikka siinä liitossopimuksesa mainittiin, että eskari on sielä päässä misä lapsia on enemmän, ni sitte kuitenkin alettiin vaatia, että eskarin paikka on Kirkonkylällä, vaikka lapsia onki vähemmän. Että semmonen on nyt nostanu päätään. Että kaikki on nyt hyvin,

*eikä oo mitään väliä vaikka toisesta päästä lapsia kuskataanki, mutta sittekö kään-
tyy toisinpäin, ni sitte alakaa tökkiin.” HN07*

Virallisten toimintojen lisäksi myös vapaa-ajan toimintaan tuntuu olevan vaikea lähteä, jos tapahtuma järjestetään toisessa päässä.

*”Sillaa on ollu puhetta, että ko on ollu joku tapahtuma, ni sinne tulee vain sieltä
päästä porukkaa misä se järjestetään. Ja jotenki täältä päästä on lyhyempi tuonne
mitä tuolta tänne.” HN04*

Varsinaisten konkreettisten erojen puutteesta tai vähyydestä huolimatta päitä pidetään silti hyvin erilaisina. Ehkä sekin johtuu osittain siitä, että päiden välinen kanssakäyminen on niin vähäistä, ja siksi syntyy kuvitelma ihmisten erilaisuudesta.

*”Ihimiset on erilaisia! Jotenkain tuntuu, että olhan kuitenkin erilaisia, vaikka olhan-
ki ullavalaisia, aina sitä on ollu että Kirkonkylä lyttyyn, vessanpyttyyn! Viemäristä
alas, Rahkonen paras! Ja ehkä sitä on vähän syötetty ko on ollu niitä kilpailuja, tai
sitte lapsille on juotettu jotain myrkkyä lapsina että saatu ne ajatteleen niitä erilail-
la. Mutta ehkä nyt vähän vanhempana se on neutralisoitunu. Mutta kyllä meisä
varmasti joku pieni ero on...” HN05*

Syitä voidaan etsiä melkein mistä tahansa, yhdeksi syyksi on esitetty myös kouluja ja koulupiirejä. Ullavan koulujen historiaan on mahtunut useita vaihteita, jotka eivät aina-
kaan ole vähentäneet kahtia jakautumista.

*”Sitte kyläläisiä jako koulupiirin jako. Kirkonkylän koulua (uutta) ruvettiin raken-
tahan, ni sen oppilasmäärä ei riittänyt. Sitte sovittuihin, että Haapala lainaa oppi-
laat siks aikaa että ne saa koulun sinne, ja sitte ne palautetaan Rahkosen koulupi-
riin, ko Haapalan koulu lakkautettiin. Mutta se kesti kaksikytä vuotta se palautta-
minen... Ja kyllä Rahkosesa on pystytty opettahan samalla lailla ko Kirkollaki.”
HM15*

Vaikka koulut ovat saattaneet lisätä kahtiajakoa, ei niitä voi kuitenkaan yksistään siitä syyttää.

*”Ja vaikka nyt on kuljettu samasa koulusa, ni ei se mihinkään oo muuttunu, tosin
tuo aika ei ollu pitkä. Välillähän ny kuljettiin Kaustiselle ja Käläviälle, muttako si-
tä ennen kaikki kuluki Kaustiselle, ni ei se ny sekään oo. Että millään konstilla se ei
oo hävinny.” HN09*

Kun kysyttiin, miten tai missä kahden pään asetelma näkyy parhaiten, yksi merkittävä muoto oli politiikka, erityisesti entisen kunnan aikana, mutta myös nykyisen Kokkolan aikana. Entisen kunnan aikana kunnallispolitiikka kuumensi säännöllisesti tunteita ja lisäsi päiden välistä kamppailua. Päiden välisen kamppailun lisäksi politiikka vaikuttaa tasaisin väliajoin myös kylien henkeen, sillä tuttujen ihmisten kesken esimerkiksi puolustaustat ovat hyvin tiedossa.

"Kilipailu ei näy muutako silloin ko tulee kunnallisvaalit. Ja sittekö valitahan lautakunnat ja muut, ni silloin on kyllä semmosta kissanhännän vetoa, mutta tämä oli aina vähän paremmassa asemassa ko täällä on enemmän väkiä." HM13

"Esimerkiks ne vaalit, ni ihan tyhymää pitää montaa ehokasta. Pari semmosta tyyppiä, jotka yhesä sovitaan. Mutta eihän se tietenkään täällä onnistu ko olhan niin katehia että. Se on se kateus niin älyttömän isoa. Pitäis osata ajatella vähän isommasa mittakaavasa. Vaaleisaki ois pitäny yhesä äänestää kokkolalaisia vastaan." HM11

Pääosin huonona pidetystä asiasta löytyi kuitenkin myös jotain hyvää, pieni kilpailuhenki ei koskaan ole pahasta, silloin kun se ei mene liiallisuuksiin.

"Ehkä siinä sitte on se kilipailu mikä ei anna jääjä laakereilleen lepäähän, että ehkä se on sitte saattanu olla hyväkski. Mutta sitte ehkä se on huono, että se sama asenne tarttuu lapsiinki. Pitäis aina yrittää, että ne muksut aattelee omilla aivoillaan." HN08

Päätösten teon siirryttyä etäämmäksi Ullavasta, asetelma saattaa välillä jopa hiipua ja jäädä keskustelun ulkopuolelle.

"Ja kyllähän se semmonen on vähentyny, ja toivottavasti vähänee edelleen, mutta toivottavasti se ei mee kokonaan pois, koska pieni kilipailu on aina hyvästä." HM17

Toisille asetelma ei ole mikään ongelma, se on asia mikä kuuluu olennaisena osana Ullavaan, paikan henkeen ja on siten osa kotipaikkaa.

"Ainahan sitä on ollu. Ja tulee tästä lähin olehenki." HM15

"Se on ihan hyvä, jotain tuommosta pitää olla. Huonot puolet on tietysti siinä, että isommalla porukalla saatais isompaa aikaan, mutta sitte hyvät puolet on, että se vähän piristää väkiä tuommonen Suomi-Ruotsi asetelma." HM14

Suurin syyllinen päiden väliseen jännitteeseen saattaa olla pelkästään syvään juurtunut asenne toista päätä kohtaan, jota ei välttämättä edes haluta kitkeä pois.

”Jos menhän esim. Kokkolaan, ni onhan sieläki joku Koivuhaka-Rytimäki asenne. Vaikka täsä tapauksesa ei oookkaan kyse siitä, että toinen pää ois parempi, tai jotenki, että toiseen päähän ois kertyny jonkinlainen aineisto. Siitä ei kysymys, mutta justiin se, että ikään en muuttais sinne päähän, on todella monen kommentti.”
HN09

Ilman kahdenpään välistä keskinäistä kamppailua Ullava ei olisi sellainen paikka kuin se tänä päivänä on. Ei voida tietää, onko asetelma johtanut huonompaan vai parempaan. Tulevaisuudessakin Ullava on toivottavasti kotipaikka siellä asuville ihmisille, ja päiden välinen jännite on vain pieni osa paikan henkeä ja ilmapiiriä.

”Toisaalta sitte taas, kunhan kaikilla on hyvä olla ja väkiä jäis tänne. Riippuu niin päivästä ja asiasta miten kriittisesti suhtautuu.” HN05

7.2. Yhteisöllisyys ja yhdessä tekeminen osana paikan henkeä

Yhteisöllisyys ja ylipäättään yhdessä tekeminen vaikuttavat vaihtelevasti paikan henkeen ja alueen ilmapiiriin. Yhteisöjen maantieteellisen ulottuvuuden sijaan yhteisöt perustuvat tänä päivänä yhteisiin kiinnostuksen kohteisiin, samanlaisiin arvoihin, samankaltaiseen elämäntyyliin tai samankaltaiseen työhön. Esimerkiksi Helluntaiseurakunta tai työhoitoalalla yhdistävät useita ullavalaisia maantieteellisen alueen sisällä useaksi pienemmäksi yhteisöksi.

”(Helluntai)Seurakunnan toiminnassa, mutta en oo muussa ollu...” HN06

Yhteisöllisyydestä tulee ullavalaisille ensimmäiseksi mieleen naapuriapu, talkoot ja myyjäiset, kylien erilaiset hankkeet: osuuskuntamuotoinen kauppa Kirkonkylällä, yhteisviemärihanke Neverbackassa sekä nuorisoseuratoiminta, jonka kulta-aika on valitettavasti jo ohi. Yhteisöllisyyteen Ullavassa kuuluu olennaisena osana yhdessä tekeminen.

”Kyllä se on se naapuriapu, mikä on hyvin oleellista. Minä en tiä tapausta, että ois kielletty, jos naapuri pyytää apua. Ja sillen ei puhuta rahasta.” HM12

Kun keskustelin haastateltavien kanssa yhteisöllisyydestä, hyvin herkästi palattiin ajassa taaksepäin ja muisteltiin yhteisöllisyyden erilaisia muotoja, aikoja jolloin maatalan töitä tehtiin naapureiden kanssa yhdessä ja viikonloppuisin nuorisoseuratoiminta keräsi ihmisiä yhteen.

”Sanotahan että meillä oli tämä nuorisoseura semmonen aika kokoava tekijä, ja sitte tuli osalle politiikka ja osalle urheilu, ja sitte tuli eräitä henkilöitä jotka särki sitä yhteisöllisyyttä.” HM15

Myös nuorempi sukupolvi tuijottaa yhteisöllisyyden suhteen ajassa taaksepäin, siihen liitetään usein arjen nostalgiaa. Ei tarvitse mennä kuin 90-luvulle kun he jo muistavat omasta lapsuudestaan aikoja jolloin yhdessä tekeminen oli lähes jokapäiväistä.

”Lapsena muistan, että se oli iso juttu ko nostettiin perunaa, ni piti mennä sinne pellolle vaikka väkisin, se on jäänyt mielehen. Se oli semmonen, että isäntä ajo raktorilla, ja loput tuli perässä, siinä oli sitte muitaki, siinä oltihin isolla porukalla pellolla koko päivä. Sitte mentihin toiseen paikkahan.” HM11

Ylipäässä oltiin selkeästi yhtä mieltä siitä, että yhteisöllisyys on vähentynyt.

”On, on se vähentyny. Ja sitte täällä oli ennen ne vaarainmarkkinat, ja NS, se oli semmosta kivaa ennen vanhaan, mutta nyt ei enää oo, se on harmi. Sitä oli vielä ko me muutettiin tänne.” HN08

Kirkonkylän ympäristössä asuvien mielestä yhteisöllisyyttä on puolestaan tänä päivänä paljon enemmän kuin koskaan aikaisemmin.

”Täsä nyt viimisen vuojen aikana oikein pölähtäny tämä henki jostaki...tai sitte sitä ei vain oo osallistunu.” HN01

Syykin on selvä, kaupan loppumisen seurauksena perustettu osuuskuntamuotoinen kauppa on saanut ihmiset vetämään yhtä köyttä. Yhteistyötä on tehty alipäässä yli kylärajojen.

”Tuosa kauppahankkeesa olin tosi yllättyny, että ihmiset puhalsi yhteen hiileen, se oli tosi erikoista, että ihmiset oli niin yhtä mieltä. Ja oli sieltä muiltaki kyliltä kö siittä kirkolta. Se oli se yllätys, että se on ollu niin kauan hukasa se yhteishenki.” HN10

Samalla kuin muilla kylillä nostettiin hattua kirkonkylän projektille, josta seurasi myös uuden kyläyhdistyksen perustaminen ja muitakin projekteja, etsittiin myös muita syitä yhteisöllisyyden uudelle tulemiselle nimenomaan juuri Kirkonkylällä.

”Sitä minä oon ihmetelly tuosa kirkolla, että ne sai siihen tuommosen yhteishengen, pitää oikein lakkia nostaa. Kirkonkylä ei oo mitenkään ollu semmonen talakoohenkinen.” HM16

Yhteistoiminnan vähentymistä sieltä kulta-ajoista, eli sieltä -60 ja -70 luvuilta, ajoilta jolloin esimerkiksi nuorisoseuratoimina ja myy yhdistystoiminta oli vilkkaimmillaan, voidaan selittää ainakin elintason nousulla ja sukupolvien välisillä eroilla. Aikaisemmin yhteisöllisyys oli maaseudun ihmisten elinehto.

”Ei se oo enää ollenkaan semmosta ko sillon, mutta sillon oli olosuhteitten pakosta yhteisöllisyyttä. Ko kaikilla on mahdollisuus laittaa konehet jotka tekee työt ni ei tarvi tehä yhesä. Eikä täälä ois enää ees väkiä tekehen.” HM16

Toiset selittävät yhteisöllisyyden vähentymistä erilaisilla sukupolvilla. Kun 60- ja 70-luvuilla syntyneet olisivat olleet niin sanotusti vetovuorossa ja siinä iässä jolloin esimerkiksi juuri nuorisoseuratoiminnan tai muun vastaavan organisoiminen olisi ollut heidän harteillaan, vapaaehtoinen ja vastikkeeton yleishyödyllinen työ tai vastuu ei enää kiinnostanutkaan samalla tavalla kuin aikaisemmin. Ilmiötä selitetään ahneudella, maailma alkoi olla valmis, sotien jälkeinen Suomi oli jo rakennettu uudelleen, miksi tehdä mitään ilmaiseksi? Ehkä yleisessä ilmapiirissäkin oli jo tapahtunut muutosta.

”Ne pelekää sitä, että jos valitahan johonki, ni pitää ottaa vastuuta. Varsinki nämä ikäluokat, sanotaan 60- ja 70-luvun puoliväliin asti, ni ne eniten vieroksuu kaikkia tämmöstä, kokouksia ja... ja sitte nämähän ei varsinkaan semmoseen, niinkö näistähän ei makseta palakkaa, esimerkiksi nuorisoseurasa, niin että ei haluta ottaa vastuuta ilman palakkaa. Niinkö mää sanoin, ni ne tuijottaa liikaa omaan napaansa.” HM15

Toiset taas selittävät ilmiötä television yleistymisellä ja ohjelmatarjonnan monipuolisuudella, kaikille oli tarjolla jotain ilman että tarvitsi poistua kotoa.

Toisaalta täytyy muistaa, että samoihin aikoihin sijoittui myös väestön valuminen maalta kaupunkeihin. Maaseudulla väen vähentyessä pieneni myös vastuuta ottava sukupol-

vi. Siitä seurasi se, että kaikki toiminnot alkoivat kasaantua niiden samojen ihmisten harteille. Ehkä toimintaa alkoi olla väestöön suhteutettuna liikaakin?

”Oon sillon reilu kymmenen vuotta sitte, iästä 20 sinne 35 hyvinki aktiivisesti, silloin tuli vähä ylibuukkausta.” HN09

Pienellä paikalla maine innokkaana ja ahkerana talkoolaisena tai muuna aktiivina toimijana kiirii nopeasti. Sen seurauksena mielenkiinto yleishyödyllistä toimintaa kohtaan saattaa palaa nopeasti loppuun.

”Välillä se korostuu sillaa, että ne jotka menee, ni keksitään sitte joka paikkaan. Se on se harmittava juttu.” HN09

Talkootoiminta on ollut suuressa roolissa maaseudulla, kun puhutaan alueiden kehittämisestä. Se on yksi yhteistoiminnan muodoista, josta on ollut hyötyä sekä yksityisille että yhteisöille. Muutoksilta ei ole talkootoiminnan suhteenkaan vältytty.

”Kyllä se on muuttunu, se oli ennen paljon isompaa, ko ennen tehtiin kaikki yhdessä. Niinkö kattotalakouksia oli, saatto mennä viikko yksisä talakoisa. Sitte oli perunnannosto- ja puintitalakoita.” HM13

Kuten muukin kylien kulta-aikana syntynyt toiminta, myös talkootoiminta on vähentynyt elintason nousun myötä.

”Kyllä se menettelee, mutta ei oo semmosta ko ennen. No tuota ni, se niin riippuu, ko elintaso on noussu, ni se kyllä heijastuu sitte.” HM13

Ihmisten yksilökeskeisyys näkyy hyvin myös talkooporukkaa kokoon kasattaessa. Aikaisemmin yksi yhteinen kutsu riitti, nykyään ihmiset vaativat henkilökohtaisen kutsun.

”Mutta ei se enää sama oo ko ennemmin, ei tarvinnu ko sanoa yhdelle tai kahelle, ni sitä tuli paljo enemmän sitä väkiä. Nyt pitää kaikki erikseen käskiä... oisko se se intimiteetti vai mikä menny niin tarkaks, että pitää yksittäin kutsua. Jos esimerkiksi kaupan oveen pistää lapun että ois talakoukset, ni ei tulis ketään. Se pitää erikseen soittaa joka taloon. Kyllä niitä tulee, sitte ko käskee.” HM15

Mielipiteet talkoiden tarpeellisuudesta vaihtelevat jonkin verran, erityisesti liittyen yksityisten järjestämiin talkoisiin.

"No kyllä se on ihan hienoa hommaa, että taas esimerkiksi tuo kauppa, ni sehän on melkein kokonaan talkoilla... mutta sitte taas jos joku järjestäis pihatalakoot, ni en tiä tulisko väkiä niinkö ennen, että se on vähän erilaista ko ennen." HM14

Lähes jokaiselta kylältä muistui mieleen kylän yhteisiä projekteja tai muuta vastaavaa, joita on toteutettu talkoilla. Kirkonkylältä kauppa kelpaa hyväksi esimerkiksi tähänkin kohtaan.

"Viimisin(osallistuminen talkoisiin) on toissasunnuntaina, menin kaupalle töihin neljäksi tunniks, me tehän sunnuntait talakoilla. Mää teen sillan ko mun huki sattuu, se on noin kerran kahesa kuusa." HM17

Neverbackassa joitain projekteja on tehty myös yhteistyössä Rahkosen kylän kanssa, mutta eräs oma suuri ponnistus oli yhteisviemäri, joka rakennettiin silloin esillä ollutta jätevesilakia silmälläpitäen hyvin pitkälti talkoilla.

"Viemärihommaan liittyen, ni talkotoiminta oli minun näkökulmasta upeeta, samoin oli tuo katuvalohanke. Kyllä talkotoiminta varmasti onnistuu vielä tänäki päivänä, jos semmoselle on tarvetta." HN06

Kiitosta sai myös Norpanjärven kunnostus, jossa kyläläiset vetivät yhtä köyttä.

"Tällä kylällä ko tuo järvi kunnostettiin, ni siinä oli kyllä kaikki mukana. Työllä maksettiin se kylälaisten osuus ja sitte TE-keskukselta ja mistä se nyt tuli se loppu sitte. Ja on ollu kyllä kovasa käytösä tuo levähyspaikka, pysähtyvät siihen ja onki-masa käy väkiä. Että näin hyvää jäläkiä tuli." HN03

Myös kylän koolla saattaa olla merkitystä, milloin projekti on mahdollista toteuttaa talkoilla. Ylipäin suurimmalla kylällä Rahkosessa väkeä ja pinta-alaa on jo sen verran, että yhteistä säveltä voi olla vaikeampi löytää.

"Rahkonen on sen verran isompi, että aina sielä on joku vastarannankiiski." HN05

Kaikesta huolimatta Rahkosessakin on aikaisempina vuosikymmeninä saatu paljon aikaan yhdessä tekemällä.

"Täsä Rahkosesa viimisin oli tuo valokaapeli... sitte aikasemmin oli tuo nuorisoseuran remontti, ja sitte jälistöä siihen tuli se grillikatos." HM18

Toiveissa oli myös talkootyö yli kylärajojen, kunhan talkootyön kohde on kaikkia hyödyttävä.

”Mutta ehkä Ullavasa voisi sitä talkoohenkiä käyttää myös koko Ullavan hyväksi, että tehtäis koko Ullava yhesä jotain talkoilla.” HM17

Kylärajojen ylittävästä talkootyöstä on vielä olemassa muutamia esimerkkejä.

”Varmaan tämä hautajaisissa kokkaaminen on viimeisiä talakooperinteitä mitä on hengissä.” HN01

”Ei tarvi ko mennä hautuumaan siivoustalakoisiin.” HN09

Molemmissa päissä on lisäksi hyvin aktiivisesti toimivat metsästysseurat, jotka ovat saaneet paljon aikaiseksi talkoilla, nimenomaan yli kylärajojen.

”Tuola metsästysseuran puolella sitä (talkootoimintaa) on enemmän ollu.” HM18

”Ja sitte hirvimiehet on hirviän talkoohenkistä porukkaa, niillä on paljon talkoita.” HN07

Vanhempi sukupolvi toivoo myös nuorten löytävän tiensä talkooporukkaan, nykyiset puuhamiehet kun ovat vanhenemaan päin.

”No sitä meikäläinen rupiaa olehen siinä iässä, että ei oo enää käyttöä talakoomiehenä, ko kaheksas kymmenes menosa.” HM12

Talkoohenki on jotain sellaista, mikä on vaikuttanut alueen yhteishenkeen ja jotain jonka vanhempisukupolvi haluaisi jättää perinnöksi nuoremmille, mikäli perintö vain haluttaisiin ottaa vastaan.

”Ja sitte seurakunnan hommista oon ollu talakouksissa paljoki, ja hautuumaan talakouksissa olin aina raktorin kans, ja sitte sankarihautaa laitettiin, kaikki laitettiin uuteen uskoon, raktorilla jyskittiin ja laitettiin ne kivet uuestaan. Ko nuoremmat ei tuu, ei varsinkaan tämmöseen seurakunnan hommaan, en mä tiiä mikä siinä on.” HM16

”Minä oon monesti aatellu, että nämä ympäristötä tässä voisi, niinkö nuoret miehet siistiä, pustiakoita ja tienvarsia, se ois hyvä mutta ei sitä semmosta oo.” HM16

Oli kyseessä yksityisen tai yhteisön järjestämät talkoot, on hyvä pitää mielessä, että yhteistoimintaan ja talkoohenkeen on mahdollista päästä osalliseksi useammalla kuin yhdellä tavalla, kaikkien ei tarvitse osata esimerkiksi lapioida.

"Kahvit keitin silloin viemärihankkeen aikaan." HN06

Yhtenä muutoksena liittyen yhteistoimintaan voidaan pitää myös eräänlaisten voimahahmojen puuttumista. Entisessä pienessä kunnassa yksi ihminen vastasi kokonaan yhdestä osa-alueesta, esimerkiksi urheilusta tai 4H-toiminnasta, ja sillä tavalla koko toiminta kiteytyi yhden keskeisen toimijan ympärille.

"Niinkö, ajatelhampa vaikka Ala-Korven Anteroa tai Saaren Einiä. Kaikilla oli jonkulaista porkkanapenkkiä." HN01

"No joo, no urheiluseurasa. Nehän on ollu semmosia mihin kasvettihin, jos pikkusenkaan vanhemmat vei,, ni se urheiluseura oli semmonen misä oli kaikki. Seki on jääny, ei siihen enää kuulu kaikki jos pikkusenkaan heittää palloa." HN01

Aikaisemmin harrastustoiminta on saattanut olla rajoittunutta, mutta ainakin se keräsi saman alueen ihmisiä yhteen. Nykyisin kunnan rajat eivät ole enää niin kaukaisia ylittää ja tänä päivänä onkin tavallista käyttää lasta harrastustoiminnoissa naapurikunnissa. Väestön vähentymisen lisäksi harrastustoiminnassa on tapahtunut muitakin muutoksia. Ennen epäviralliset ja omatoimiset kilpailut ja muut tapahtumat olivat huomattavasti yleisempiä, nykyään kaiken pitää olla hyvin organisoitua ja vastuuhenkilöt tiedossa.

"Ennen oli muuten ko olin kossi ni Jääskä-Seppä urheilumatsi joka kesä, Se oli tuosa hietaköngähällä misä nyt on tuo hirvikämpä. Oli kovia matseja! Siinä oli oikein urheiluhenkä." HM12

Silti ullavalaisilta löytyy vielä tarvittaessa omatoimisuutta, mikäli tarjolla ei ole halutunlaista vapaa-ajanohjelmaa.

"No tuo nyt on tuo mammakerho mun alotteesta lähteny, mutta tosi kiva ko sielä käy porukkaa. Ja sitte se yhden ihmisen alotteesta lähteny perjantaijumppa tai lentopallo, ni seki on tosi kiva, ko vain varaa ja ilmoittelee, ni kyllä sillaaki onnistuu, mutta se vaatii vähän semmosta alkuunpanoa." HN04

Se, että keskustelu yhteisöllisyydestä siirtyy herkästi menneeseen, ei tarkoita ettei nyky-aikana olisi olemassa ollenkaan yhteisöjä ja yhteisöllisyyttä. Aikaisempina vuosikymmeninä yhteisöllisyys vain on ollut välttämättömyys, jonka avulla on selvitty läpi vuoden, siksi sen rooli arjessa on ollut niin merkittävä.

"Ei se oo enää ollenkaan semmosta ko sillon, mutta sillon oli olosuhteitten pakosta yhteisöllisyyttä." HM16

Nykyään yhteisöllisyys perustuu enemmänkin vapaaehtoisuuteen ja se liitetään usein harrastustoimintaan kuin varsinaisiin arkirutiineihin.

"Että meillä on nyt kyllä se marttapiiri, ja meitä on nyt joka kylältä ja on nuori puheenjohtaja, että mää oon vanhimasta päästä, se on kyllä kiva juttu." HN08

Jopa nuorisoseuratoimintaa on aika ajoin yritetty uudelleenvirittää, niinpä Rahkosessa nuorisoseurantalo on edelleen käytössä. Ja vaikka varsinainen toiminta ei välttämättä ole entisen veroista, kokoontuu siellä ainakin mammakerho ja näytelmäkerho, lisäksi pelataan bingoa.

"No sitte on tuo seuran toiminta, sehän on ainakin kehittyny, ko muistaa minkälainen se talo oli sillon yhesä vaiheesa, sanomalehet laseisa ja ovet auki, että sen korjaaminen oli kyllä tosi hieno juttu sillon 90-luvulla, vaikka sen toiminta varmaan nykyään onki vähä laantunu." HN04

Yhteisöllisyydellä on joka tapauksessa ollut ja on edelleenkin vaikutusta alueen ilmapii-riin ja paikasta välittyvään henkeen.

Paikan henki on siitä mielenkiintoinen asia, että siinä näkyy niin menneisyys, nykyisyys kuin odotukset tulevasta. Historia vaikuttaa nykyhetkeen ja varmasti vielä huomiseenkin, niin hyvässä kuin pahassa. Erityisesti tällaisessa pienessä paikassa, jossa ihmiset tuntevat toisensa ja ovat sukua keskenään, saattavat he yhdessä hetkessä rakentaa hyvässä hengessä, toisessa riidellä rajusti jopa julkisesti. Toisaalta, kotipaikan ja kaikki mitä se pitää sisällään tai mistä se muodostuu, kuuluukin herättää tunteita.

8. JOHTOPÄÄTÖKSET

8.1. Kotipaikan osatekijät

Ullavalaisen kotipaikka kiteytyy ihmisissä ja niiden välisessä vuorovaikutuksessa. Kotipaikan tärkein kulmakivi muodostuu läheisistä, sukulaisista, tuttavista sekä juurista. Miehillä juurten merkitys on syvempi, naisilla sen sijaan tämän hetkisen perheen ja läheisten läheisyys. Ehkä juuri alueen jollain tasolla tiedostamattoman ihmiskeskeisyyden takia asukkaita huolestaa tulevaisuuden suhteen väestön ikääntyminen ja väheneminen. Vanhemmille sukupolville alueelle jääminen on ollut itsestään selvempää, juuriin ja sukuun kiinnittyminen on ollut vielä voimakkaampaa, sillä vanhemmista, isovanhemmista ja muista iäkkäämmistä sukulaisista huolehtiminen on ollut velvollisuus. Tämän päivän nuorille arkisemmat asiat ovat etusijalla, siksi kotipaikka on helpompi jättää taakse. Alueen omat lapset ja nuoret ovat kuitenkin elinehto, ilman heitä Ullavan elinvoimaisuus on heikoissa kantimissa.

Toinen paikan kotipaikaksi kokemiseen merkittävästi vaikuttava tekijä on tuttuuden tuoma turvallisuuden tunne. Elämisen kautta itse paikka mutta myös paikan tavat, käytännöt, ihmiset sekä maisema tulevat tutuksi. Asioiden tuttuudesta seuraa turvallisuuden tunne, joka rinnastetaan elämisen rauhallisuuteen ja helppouteen. Kotipaikan kotoisuuden ja turvallisuuden vuoksi ullavalalaisten elinympäristö on varsin suppea, eikä omalta alueelta turhaan poistuta. Ihmisten ja toiminnan jatkuvan samankaltaisuuden vastakohta, erilaisuus ja muutos, puolestaan herättävät päinvastaisia tunteita. Kaikkea erilaista kohtaan suhtaudutaan epäilevästi ja muutoksen tarpeellisuus kyseenalaistetaan.

Kotipaikkaan liitetään usein myös jokin tietty maisema. Maisema, joka pysyy mielessä, vaikka ajan tai paikan suhteen siitä ajauduttaisiinkin kauemmas. Kun maisemaan liitetään ajan kultaamia muistoja, karuikin maisema näyttäytyy mielessä kauniina. Ullavalaiselle maisemaan kuuluu olennaisesti luonnonympäristöä. Luonnonympäristön keskellä asumisen ja elämisen seurauksena ullavalaiset ovat omaksuneet maanläheisyyden osaksi itseään ja se heijastuu niin asukkaiden olemuksessa kuin tekemisessä. Luontoon ei erikseen tarvitse lähteä, sen keskellä asutaan, sen kummemmin sitä ajattelematta. Maisema saattaa sisältää myös rakennettua ympäristöä. Ullavalaisen kotipaikkaa kuvaavassa mai-

semassa rakennus voisi olla esimerkiksi vanha kotitalo, mummola, entinen koulurakennus, kyläkauppa tai vaikkapa nuorisoseurantalo. Vanhat talot ja rakennukset muistuttavat edelleen entisestä ajasta, vilkkaammasta, mutta jollain tavalla kiireettömämmästä elämästä. Niihin liittyy paljon tunteita ja muistoja, siksi niistä halutaan pitää niin tiukasti kiinni.

Kotipaikan konkreettisten ominaisuuksien lisäksi siihen liittyy myös abstraktimpia asioita, kuten esimerkiksi paikan henki. Paikasta saattaa huokua jonkinlainen ilmapiiri, joka vaikuttaa paikan kokemiseen. Se voi olla olennainen osa paikan kokemista kodiksi. Ullavassa paikan henki heijastelee pitkälläkin viiveellä siellä tapahtuneita asioita, niin hyvässä kuin pahassa. Yhdessä tekemisen ja rakentamisen historian sekä yhteenkuuluvuuden tunteen vastapainona on päiden välinen jännite. Paikan ilmapiiri voi lyhyessäkään ajassa kääntyä pääläelleen, sillä Ullavassa pieni vääräksi koettu liike, joko alueen sisällä tai ulkopuolella, herättää herkästi mielipiteitä saavuttaessaan yleisen tietoisuuden. Toisaalta esimerkiksi päiden väliseen jännitteeseen tuntuu olevan mahdotonta vaikuttaa pitkälläkään aikavälillä.

8.2. Omiin havaintoihin perustuvaa pohdintaa Ullavasta kotipaikkana

Ullavalainen ei näytä vaativan kotipaikan ulkoisilta puitteilta paljon, ei kaivata mitään uutta ja ihmeellistä. Ihmiset ovat se ydin, mikä tekee paikasta kodin. Vaihtoehtoisesti ihmiset ovat jossain vaiheessa tehneet sen, että paikasta on tullut kotipaikka, mutta nykyisin paikkaan on vain totuttu. Läheisten jo mentyä, paikkaan on kiinnytty muilla tavoin, esimerkiksi juuri oman kodin tai tuttujen käytäntöjen avulla. Ilman ihmisiä Ullava olisi vain pala erämaata: metsää, peltoja, soita sekä hylättyjä soramonttuja, ja jonka toisessa päässä on pieni, matala järvi.

Tuntuu kuin Ullavassa olisi aina tasapainoiltu menneen ja nykyisyyden välillä. Karusta ja köyhästä historiasta johtuen tulevaisuudesta ei ole edes osattu haaveilla, vaan jalat on pidetty tukevasti maassa. Niinpä kaikkia sukupolvia yhdistää jonkin asteinen menneen ajan kaipuu. Erityisesti asioiden aikaisempaa mutkattomuutta ja suorutta kaivataan niin töiden kuin vapaa-ajan suhteen. Toisaalta myös nykyajan helppous ja elintaso saavat

kiitosta. Ullavassa on aina pyritty muistamaan menneisyys, se on se kivijalka jonka päälle on rakennettu, nuoret taas ovat olleet niitä, jotka siihen päälle ovat rakentaneet. Tällä hetkellä ullavalaisia jopa pelottaa, että kivijalka uhkaa jäädä käyttämättä.

Kotipaikka näkyy myös ullavalaisessa identiteetissä. Vaatimattomuus kotipaikan suhteen näkyy myös muuna vaatimattomuutena, niin sanoissa, teoissa kuin pukeutumisessakin. Prameilu ja koreilu jätetään ainakin puheissa muille, mutta työnteon annetaan puhua puolestaan. Työnteko ja omien aikaansaannosten esittely on ainoa hyväksyttävä yllpeilyn muoto. Myös menneiden sukupolvien työtä arvostetaan, edes kehityksen nimissä ei tehdä mitään, mikä saattaisi entisen kyseenalaiseksi. Siinäkin näkyy hyvin menneen ihannointi ja aikaisemman elämäntyylin nostaminen jalustalle.

Myös ullavalainen paikallisidentiteetti vaikuttaa edelleen elinvoimaiselta, ja miksei vaikuttaisi, sehän perustuu jääräpäisyyteen. Ei ole pelkoa, että ullavalainen identiteetti hukkuisi Kokkolan alaisuudessaan, kunhan vain alueella riittää ihmisiä sitä ylläpitämässä. Näillä näkymin kokkolalaiset saavat siis edelleen olla kokkolalaisia, kälviäläiset kälviäläisiä ja lohtajalaiset lohtajalaisia, se ei paljon ullavalaisia liikuta, kunhan eivät yritä viedä meiltä mitään meille kuuluvaa. Ullavalaiset ymmärtävät hyvin nykyisen tilanteen uudessa Kokkolassa, eikä kenelläkään ole mitään suurempia odotuksia, että kaupunki kehittäisi reuna-alueitaan massiivisesti. Sen sijaan asukkaat toivovat, että nykyisistä palveluista saataisiin pidettyä kiinni myös tulevaisuudessa.

Yhteisöllisyydellä on aikaisemmin ollut merkittävä rooli alueen kehityksen sekä paikan viehättävyyden kannalta. Yhteisöllinen elämäntapa olosuhteiden pakosta on ehkä historiaa, muttei yhteisöllisyys suinkaan Ullavasta ole kokonaan kadonnut. Vertailukohta sen suhteen vain nyt sattuu olemaan niin korkealla, että sen vähentyminen on helposti havaittavissa. Tarvittaessa yhteishenki ja yhdessä tekeminen muistuvat vielä mieleen, jos tekemisen kohde sitä todella vaatii. Kahden pään asetelma on itse asiassa saattanut pitää yhteistoiminnan hengissä näinkin pitkään, pieni särö harmoniassa pitää asukkaat aktiivisena. Asetelman alkuperäisiä syitä ei varmuudella tiedetä, mutta seurausten kanssa on opittu elämään.

Vasta tulevaisuus näyttää, miten Ullavan pieniin osiin pirstoutuneelle kylärakenteelle käy niinkin suuressa kokonaisuudessa kuin Kokkola nykyisin on – Ainakin tällä hetkellä kyläajattelu on voimakkaasti osa Ullavaa, vaikka kyläkohtaisia toimintoja ei enää paljoa jäljellä olekaan. Toivottavasti myöskään hallinnon siirtyminen kauemmaksi ei passivoita asukkaita. Aikaisemmin toiminnan kulminoituminen yksittäisiin henkilöihin teki kaikista alueen asukkaista alueensa kehittäjiä, sillä lähes kaikki olivat vuorollaan mukana joko päätöksenteossa tai itse toiminnassa.

Ja lopuksi

Kotipaikaksi nimitetään lopulta paljon suurempaa aluetta, kuin mitä sillä käytännössä tarkoitetaan; kotipaikaksi koettu paikka ei todellisuudessa mukaile nimettyjä tai virallisia alueellisia rajoja. Maaseudulla se oma kotikylä on kotipaikaksi koetun alueen keskus, sen ympärille kotipaikka muodostuu. Kotikunnan muuttuminen kaupunginosaksi ei tällä perusteella näytä vaikuttavan kotipaikan määritelmään. Samasta syystä myöskään kyläajattelu ei ole poistumassa, vaikka kyläperustaiset toiminnot ovatkin väestön vähenyessä hiipuneet.

Ullavassa asuvilla ihmisillä on yhteinen asuinpaikka, mutta ei välttämättä sama kotipaikka. Kotipaikan muodostumiseen vaikuttavat muiden muassa kaikki ihmisen eri identiteetit, ja koska identiteetit ovat jatkuvassa muutoksessa, voi myös kotipaikkana pidetty alue muuttua; kotipaikaksi koetun paikan ei tarvitse olla syntymäpaikka, vaikka monelle ullavalaiselle se sitä onkin. Ullavalaisia yhdistää maantieteellisperustaisen yhteisön ja symbolisen yhteisyyden lisäksi lukemattomat erilaiset sosiaaliset siteet, täällä todella voidaan puhua sosiaalisten suhteiden tiiviistä verkosta. Ullavaa kotipaikkana pitäviä yhdistää kotiseuturakkaus, mikä näkyy oman kotipaikan arvostamisena sellaisena kuin se on. Sellaisenaankin tämä on paras mahdollinen paikka, – Ullavan laulun sanoin: ”kukkuu käkönenkin täällä kaunehimmin”.

LÄHDELUETTELO

- Aro, Jari (2011). Yhteisöllisyys ja sosiaalinen side. Teoksessa: Yksilöllinen yhteisöllisyys: Avaimia yhteisöllisyyden muutoksen ymmärtämiseen, 35–60. Toim. Sepo Kangaspunta. Tampere: Tampereen yliopisto.
- Eskola, Jari & Juha Suoranta (1999). Johdatus laadulliseen tutkimukseen. Jyväskylä: Vastapaino.
- Hall, Stuart (1999). Identiteetti. Tampere: Vastapaino.
- Hautamäki, Lauri (1989). Elävä kylä - Elävä kotiseutu - Elävä Suomi: Kylätoiminnan tausta, synty ja laajeneminen kansanliikkeeksi. Helsinki: Kyläasiain neuvottelukunnan julkaisusarja A2.
- Hammersley, Martyn & Paul Atkinson (1995). Ethnography. Lontoo: Routledge.
- Heinonen, Ulla (2004). Sähköistyvä yhteisöllisyys – kotia kodittomille vai kodin jatke? Teoksessa: Teoksessa: Koti. Kaiho, paikka, muutos, 215–246. Toim. Outi Tuomi-Nikula, Päivi Granö & Jaakko Suominen. Kulttuurituotannon ja maisematutkimuksen laitoksen julkaisuja IV. Jyväskylä: Turun yliopisto.
- Holmila, Marja (2001). Kylä kaupungistuvassa yhteiskunnassa: Yhteisöelämän muutos ja jatkuvuus. Suomalaisen kirjallisuuden seuran toimituksia 850. Sosiaali- ja terveysalan tutkimus- ja kehittämiskeskuksen julkaisuja. Hämeenlinna: SKS, STAKES
- Häyrynen, Maunu (2004). Maisemantutkijan kotiseutu. Teoksessa: Koti. Kaiho, paikka, muutos, 55–68. Toim. Outi Tuomi-Nikula, Päivi Granö & Jaakko Suominen. Jyväskylä: Turun yliopisto, Kulttuurituotannon ja maisematutkimuksen laitoksen julkaisuja IV.

- Kangaspunta, Seppo (2011). Yksilöllinen yhteisöllisyys: Avaimia yhteisöllisyyden muutoksen ymmärtämiseen. Tampere: Tampereen yliopisto.
- Karjalainen, Pauli (2006). Topobiografinen paikan tulkinta. Teoksessa: Paikka. Eletty, kuviteltu, kerrottu, 83–92. Toim. Seppo Knuuttila, Pekka Laaksonen & Ulla Piela. Kalevalaseuran vuosikirja 85. Jyväskylä: Suomalaisen kirjallisuuden seura.
- Kauppinen, Heidi (2009). Kotipaikka: muuttajan kotiseutusuhteen rakentuminen. Sosiolgian tutkimuksia nro 10. Joensuu: Joensuun yliopisto
- Knuuttila, Seppo (2006). Paikan moneus. Teoksessa: Paikka. Eletty, kuviteltu, kerrottu, 7–11. Toim. Seppo Knuuttila, Pekka Laaksonen & Ulla Piela. Kalevalaseuran vuosikirja 85. Jyväskylä: Suomalaisen kirjallisuuden seura.
- Knuuttila, Seppo (2013). Paikka ja Tapa. Teoksessa: Matkalla. Pauli Tapani Karjalalaisen 60-vuotisjuhlakirja. 49–55. Toim. Anssi Paasi, Päivi Rannila & Sirpa Tani. Oulu.
- Kokkolan kaupunki (2013). Ullava. Saatavissa 22.3.2013: https://www.kokkola.fi/asuminen/vuokra_asunnot/vuokratalokohteet/ullava/fi_FI/ullava/?u4.highlight=ullava.
- Lamminmäki-Kärkkäinen, Tanja (2002). Identiteetin kulttuuriprofiili ja toiseuden purkaminen. Oulu: Oulun yliopisto. Saatavissa 21.4.2013: <http://herkules.oulu.fi/isbn9514268075/html/t631.html#AEN645>.
- Lappalainen, Sirpa (2007). Mikä ihmeen etnografia? Teoksessa: Etnografia metodologiana, 9–14. Toim. Sirpa Lappalainen, Pirkko Hynninen, Tarja Kankkunen, Elin Lahelma & Tarja Tolonen. Tampere: Vastapaino.

- Lehtinen, Ari (2006). Osallisuuden ja kieltäytymisen paikat. Teoksessa: Paikka. Eletty, kuviteltu, kerrottu, 44–63, Toim. Seppo Knuuttila, Pekka Laaksonen & Ulla Piela. Kalevalaseuran vuosikirja 85. Jyväskylä: Suomalaisen kirjallisuuden seura.
- Lehtonen, Heikki (1990). Yhteisö. Jyväskylä: Vastapaino.
- Luoto, Ilkka (2008). Paikan tekstit ja niiden henki: Johdatus geosemiotiikkaan- matkakertomus paikan kulttuuriseen ytimeen. Oulu: Nordia Geographical Publications.
- Luoto, Ilkka (2013). Paikan henki ja paikkaperustainen ajattelu. Teoksessa: Oppiva alue, menestyvä alue, 81–92. Toim. Ilkka Luoto, Hannu Katajamäki & Niklas Lundström. Vaasa: Vaasan yliopisto.
- Maaranen, Päivi (2010). Minä maisemassa – maisema minussa. Teoksessa: Kulttuuriympäristöni. Rakennettu maisema, 18–19. Toim. Liisa Lohtander & Lassi Saressalo. Suomen Kotiseutuliiton julkaisuja A:20. Suomen kotiseutuliitto ja ympäristöministeriö.
- Maatilamatkailu Hirsikangas (2013). Ullavan kartta. Saatavissa 30.4.2013: <http://www.kase.fi/~hipasi/index.php?sivu=yhteystiedot>.
- Malkki, Liisa (2012). Kulttuuri, paikka ja muuttoliike. Jyväskylä: Vastapaino.
- Mäkinen, Minna (2009). Tapaus Säynätsalo. Paikallisuuden merkitys ja rooli kuntaliitosprosessissa. Maaseudun uusi aika 1, 61–71.
- Petrisalo, Katriina (2004). Koti ja matkailu. Kodista pois – ja takaisin kotiin. Teoksessa: Koti. Kaiho, paikka, muutos, 69–78. Toim. Outi Tuomi-Nikula, Päivi Granö & Jaakko Suominen. Kulttuurituotannon ja maisematutkimuksen laitoksen julkaisuja IV. Jyväskylä: Turun yliopisto.

Relph, Edward (1976). *Place and Placelessness*. Lontoo: Pion.

Riukulehto, Sulevi (2012). *Kotiseutu on kokonaisuus*. Ruralia-instituutti: Maaseutu ja aluekehitys. Saatavissa 18.3.2013: <http://blogs.helsinki.fi/hy-ruralia/2012/01/17/kotiseutu-on-kokonaisuus/>.

Sallinen, Susanna (2004) *Koti-ikävä ja nostalgia arjen kokemuksena*. Teoksessa: *Koti. Kaiho, paikka, muutos*, 55–68. Toim. Outi Tuomi-Nikula, Päivi Granö & Jaakko Suominen. Kulttuurituotannon ja maisematutkimuksen laitoksen julkaisuja IV. Jyväskylä: Turun yliopisto.

Suomen Kuntaliitto (2010). *Keskiössä kuntalainen*. Suomen Kuntaliiton demokratiapolitiittinen asiakirja, Kuntaliiton strategia 2010–2012. Kuntaliiton verkkojulkaisu. Saatavissa 10.4.2013: http://www.kunnat.net/test/strategia/vaikutusmahdollisuudet/Documents/PPA1_politiikka-asiakirja_keskiossa_kuntalainen.pdf.

Tuan, Yi-Fu (2006). *Paikan taju: aika, paikka ja minuus*. Teoksessa *Paikka. Eletty, kuviteltu, kerrottu*, 15–30. Seppo Knuuttila, Pekka Laaksonen & Ulla Piela. Kalevalaseuran vuosikirja 85. Jyväskylä: Suomalaisen kirjallisuuden seura.

Tuomi-Nikula, Outi & Päivi Granö, Jaakko Suominen (2004). *Koti. Kaiho, paikka, muutos*. Kulttuurituotannon ja maisematutkimuksen laitoksen julkaisuja IV. Jyväskylä: Turun yliopisto.

Vuorinen, Kimmo (2005). *Etnografia*. Teoksessa: *Käytettävyydestutkimuksen menetelmät*, 63–78. Toim. Saila Ovaska, Anne Aula & Päivi Majaranta. Tietojenkäsittelytieteiden laitos B-2005-1. Tampereen yliopisto. Saatavissa 10.4.2013: <http://www.cs.uta.fi/usabsem/luvut/5-Vuorinen.pdf>.

LIITE 1.

TEEMAHAASTATTELUN RUNKO

– **Kotipaikka**

- Mikä on nykyinen asumismuotonne?
- Kuinka monta henkeä asuu samassa taloudessa?
- Onko samassa pihapiirissä muita asukkaita?
- Millä kylällä koette asuvanne?
- Onko Ullava teille kotipaikka?
 - Mikä teidän mielestä tekee paikasta kotipaikan?
- Voisitteko kuvitella asuvanne jossain muualla kuin Ullavassa?
 - Entä jollain toisella kylällä Ullavassa kuin nyt?
 - Millä kylällä ei missään nimessä?
- Entä asuuko Ullavassa paljon sukulaisia?
 - Missä? Eripuolilla vai joillain tietyillä kylillä?

– **Identiteetti**

- Onko olemassa tyypillistä ullavalaista?
 - Jos on, niin minkälainen on tyypillinen ullavalainen?
 - Koetteko itse olevanne tyypillinen ullavalainen
- Entä millainen ihminen on ullavalainen verrattuna muihin keskipohjalaisiin?
- Mitä ullavalaisuus merkitsee teille?

– **Yhteisöllisyys**

- Jos puhutaan yhteisöllisyydestä, niin miten teidän mielestä yhteisöllisyys näkyy tai tuntuu kylässänne?
 - Onko yhteisöllisyys muuttunut jotenkin vuosien saatossa?
- Mitä mieltä olette talkootoiminnasta yleensä?
 - Milloin viimeksi olette osallistuneet talkoisiin? Kenen järjestämät?
- Käyttekö Ullavassa järjestetyissä tapahtumissa?

- Entä oletteko ollut järjestämässä jotakin tapahtumaa?
- Entä mitä teette vapaa-aikananne?
 - Onko jotain harrastuksia?
- Oletteko mukana jonkin seuran tai järjestön toiminnassa?
 - Entä jonkin seurakunnan toiminnassa?
 - Tai jonkin puolueen toiminnassa?
- **Kylien kehittyminen**
 - Kauanko olette asuneet nykyisellä kylällä?
 - Sinä aikana kun olette asuneet kyseisellä kylällä, onko kylä kehittynyt vai taantunut?
 - Miten se ilmenee?
 - Onko talkoilla mahdollisesti saatu kylällänne aikaan jotain, joka olisi muuten jäänyt toteutumatta?
 - Onko kylällä joitain ongelmia, joihin pitäisi tulevaisuudessa puuttua?
 - Entä mitkä asiat ovat jo hyvin?
- **Kilpailuasetelma / Jännite**
 - Onko teidän mielestänne Ullavassa kaksi päätä?
 - Ylipää ja Kirkonkylä, onko jotain eroavaisuuksia?
 - Millaisia eroja? Maantieteellisiä, rakenteellisia? Ovatko ihmiset erilaisia?
 - Mistä nämä mainitsemasi erot voisivat mahdollisesti johtua?
 - Onko päiden välillä mielestäsi havaittavissa kilpailuasetelmaa?
 - Miten se näkyy?
 - Onko päiden välinen kilpailu hyvä vai huono asia?
 - Jos lähdette asioille, mihin suuntaan lähdette?
 - (Millä kulkuneuvolla?)
- **Taustatiedot**
 - Millainen on elämäntilanne tällä hetkellä? Töissä, koulussa, eläkkeellä...?
 - (Saanko vielä udella taustatietoja varten) Minkä ikäinen olette?